Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 97. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 21-го ТРАВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MAY 21, 1954. No. 97. VOL. LXI.

АЙЗЕНҐАВЕР ОСТЕРІГАЄ ЗАХІДНЮ ПІВКУЛЮ ПЕРЕД КОМУНІСТИЧНОЮ ДИКТАТУРОЮ

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ПРОДОВЖЕННЯ ПЕРЕСЛУХАНЬ В СПРАВІ МекКАРТІ И СТІВЕНСА; ЗДА ГОТОВІ СКЛАСТИ ОБОРОННИЙ СОЮЗ В АЗІЇ НАВІТЬ БЕЗ АНГЛІЇ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що він стурбований подіями в Ґватемалі, куди з комуністичної Польщі привезено 2,000-тонновий вантаж зброї, випродукуваної в комуністичній Чехії, між якою мають бути 6 або 8 турбомоторових літаків, правдоподібно МІҐ-15. Президент казав, що це буде велика небезпека для Західньої Півкулі, коли б тут в якійбудь державі прийшла до влади комуністична диктура. Він згадав про Міжамериканську Конференцію в Каракасі, яка прийняла протикомуністичну резолюцію, що проти неї голосувала єдина Ґватемаля. (Сенатор Алексaндер Вайлі, голова Сенатської Комісії Закордонних Справ, закликав американські країни застосувати Каракаську резолюцію та скликати наради в цій справі, бо вже є відомості, що до Ґватемалі прийшов новий транспорт зброї). — Президент дивувався, чому перервано переслухання в справі спору між сенатором Джозефом Р. МекКарті та секретарем армії Робертом Стівенсом після того, як він (президент) заборонив федеральним урядовцям виявити таємниці засідання в справі цього спору. Айзенгавер заявив, що він підтримує цю свою заборону і її не відкличе ані не злагіднить, але домагається, щоб ці переслухання продовжувалися, щоб можна було пізнати всю правду — „нехай тріски падають, де мають впасти". В цій справі склав заяву і секретар армії Стівенс, який заявив журналістам, що жадні вищі й посторонні чинники не мали впливу на загострення відносин між армією і сенатором МекКарті, бо всі вирішення і дії в цій справі виходили тільки з департаменту армії. Сен. МекКарті заявив журналістам, що він не знає, як реаґувати на рішення президента. Він заявив, що якби відмовився брати участь в переслуханнях, то втратив би симпатії громадянства, а на переслуханнях не можна почути повну правду, бо державні урядовці не можуть зізнавати, згідно з зарядженням президента. Голова сенатської підкомісії Карл Мундт повідомив, що переслухання почнуться в понеділок 24 травня. — На запити журналіста про положення в Південно-Східній Азії президент відповів, що ЗДА готові скласти оборонний союз в цій частині світу навіть і без приступлення до нього Англії, щоб стримати комуністичну агресію. Він вислови́в надію, що Англія також буде членом цього оборонного пакту, бо до нього належали б Австралія і Нова Зеландія — країни Британського Комонвелту. Англія не хотіла обговорювати справи цього оборонного пакту так довго, як довго триває Женевська конференція, хоч і погодилася була на розмови військових штабів в цій справі. (Після пресової конференції Айзенгавера з Лондону прийшли вістки, що англійський уряд невдоволений з заяви президента про складання оборонного союзу без участи Англії). — Президент закликав південні стейти холодно і розумно сприймати рішення Найвищого Суду про незаконність сеґреґації в публічних школах. На запит про політичні наслідки цього рішення, він гостро заявив, що Найвищий Суд не був під жадним впливом адміністрації. Президент стоїть за честість і справедливість, і не дбає про те, чи будуть його, під час виборів, і надалі підтримувати ті виборці на Півдні, які голосували на республіканців під час попередніх виборів. — Президент не знає, чи може намовити американців, які так люблять каву, щоб вони почали пити більше молока. Але він волів би, щоб люди таки пили більше молока. Айзенгавер вдоволений, що Сенатська Банкова Комісія прийняла законопроєкт про побудову нових домів, і висловив надію, що цей законопроєкт прийме Конґрес. Айзенгавер заявив, що він за тим, щоб приступлено до нарад про мирне користування атомовою енерґією і без Совєтів, які не хочуть погодитися на американську пропозицію в цій справі.

ВАСИЛЬ ОХРИМОВИЧ РОЗСТРІЛЯНИЙ БОЛЬШЕВИКАМИ

ВІСТКУ ПЕРЕДАВ „ГОЛОС АМЕРИКИ", ПОКЛИКАЮЧИСЬ НА КИЇВСЬКЕ РАДІО

Український Відділ „Голосу Америки", покликуючись на Київське радіо, передав минулого вівтірка, 18-го травня, повідомлення про розстріл большевиками Василя Охримовича, обвинуваченого в участі в українському націоналістичному русі та в „шпигунстві" в користь Америки. Повідомлення „Голосу Америки" дослівно звучало:

„Україна вже давно дратує і нервує Кремль своїм антикомуністичним рухом за відокремленням. Доказом цього останнє повідомлення радіо з Києва про те, що військовий трибунал засудив на кару смерти Василя Охримовича, якого було обвинувачено за участь в українському націоналістичному русі і, звичайно, до цього було додане ще звичне вже обвинувачення за шпигунство на користь Америки. Як повідомляє комунікат Київського військового трибуналу, Охримович нібито признав себе винним, але комунікат не подає жадних деталів інкримінованого йому злочину. В комунікаті сказано тільки, що Охримович нібито подав детальні інформації про українськку націоналістичну організацію".

З дальших інформацій ще тільки відомо, що мова про Василя Охримовича, по батькові Остаповича.

Конґресова комісія прийняла законопроєкт про поширення соціяльного забезпечення

Вашингтон. — Конґресова Комісія Способів і Метод прийняла законопроєкт на пробу поширити соціяльне забезпечення на приблизно 500,000 осіб — священиків та домашніх робітниць і федеральних та „припадкових" робітників. Це тільки частина законопроєдту президента Айзенгавера, згідно з яким мали б поширити соціяльне забезпечення на 10,500,000 робітників. Над дальшими частинами цього законопроєкту мають радити в найближчих днях. Згідно з прийнятою частиною законопроєкту, мають користати з соціяльного забезпечення федеральні урядовці, не охоплені пенсійним пляном федерального уряду. Досі до соціяльного забезпечення могли належати тільки ті домашні робітниці, які працюють принаймні два дні на тиждень і заробляють принаймні 50 долярів впродовж трьох місяців. Комісія, згідно з внеском президента, скасувала умову про 24 дні праці впродовж чвертьріччя, але затримала вимогу 50 долярового заробітку впродовж зазначеного вище реченця. Ця зміна уможливить 200,000 домашніх робітниць користатись з соціяльного забезпечення. Священики користатимуть з соціяльного забезпечення, коли вони того бажатимуть, і коли їхня вища влада на це погодиться. Обраховують, що коло 250,000 священиків могло б користати з соціяльного забезпечення. Після дальшої дискусії прийнято також, щоб до соціяльного забезпечення належали і фармери та професіоналісти (лікарі, дентисти і правники), і тим способом збільшено число убезпечених на 3,600,000 осіб.

Два американські астрономи їдуть до СССР

Вашингтон. — Крайова Наукова Фундація повідомляє, що д-р Дірк Брувер, директор обсерваторії Ейльського університету, та д-р Джесон Нассав — директор Ворнер Свейсі Обсерваторії при Технологічному Інституті в Клівленді, братимуть участь у Міжнародному З'їзді Астрономів, що відбувається в СССР цього тижня.

Джан Зазуляк таки буде депортований

Вашингтон. — Департамент справедливости повідомляє, що 60-річний Джан Зазуляк з Ню Йорку таки має бути депортований як небезпечний для цієї країни чужинець. Цей наказ видано після переслухання Зазуляка на острові Елліс під Ню Йорком, де він перебуває від квітня цього року, коли його арештовано в цілях депортації із ЗДА, як запідозреного в комунізмі. Відклик Зазуляка Вашинґтон відкинув. На острові Елліс сидить також дружина Зазуляка — 53-річна Анна. Їх тримають у тюрмі без права вийти на волю за кавцією.

Дослідний бальон на висоті 17,000 стіп

Міннеаполіс, Мін. — З летовища Міннесотського університету випустили в повітря великий дослідний бальон, зроблений з пластики, діяметер якого виносить 200 стіп і в якому змістилося 3,200,000 кубічних стіп гелію. Цей бальон мав величину 18-поверхового будинку. В ньому знаходилися наукові інструменти, які мали досліджувати стратосферу. Бальон був коло 10 годин в повітрі і осягнув висоту 17,000 стіп. Коли від нього відчепили інструменти при допомозі механічного гачка, він злетів ще вище і осягнув висоту 122 тисячі стіп. Цим дослідом керували інженери з Дженерал Міллс за дорученням американської фльоти. Висота цього бальона була на 6,000 стіп вища від попередніх рекордів. Інструменти, що знаходилися в ньому, були призначені на те, щоб вивчати космічні промені, які доходять до землі, „бомбардуючи" її зі стратосфери.

Перша зміна в жидівській шлюбній умові за 1,000 років

Юніонставн, Па. — На 54-й річній Конвенції Асамблеї Рабінів Америки прийнято зміну в шлюбній умові — першу на протязі тисячі років. Професор Юда Ґолдін повідомив, що асамблея прийняла поправку до шлюбного контракту, в якій молодий і молода мусять заявити, що не будуть старатися про розвід, поки не порадяться в цій справі у відповідної духовної влади, яка може спричинитися до поєднання членів подружжя та до віднови взаємних симпатій. Цю поправку зредаґував знавець Талмуду, професор Жидівської Теологічної Семінарії, д-р Савл Ліберман, що є одночасно деканом школи для рабінів. Ця поправка передбачає також, що кожен член подружжя має право закликати перед суд рабінів другого члена, коли той не коритиметься першому присудові. Асамблея Рабінів Америки — це є товариство, що складається з 600 рабінів, об'єднаних з консервативними жидами в ЗДА і Канаді. Д-р Мордехай М. Каплан, голова асамблеї, заявив, що воля у жидів почала була „послаблюватися, коли вони капітулювали перед модерними поглядами науки, націоналізму і соціялізму". Тепер проти цих тенденцій діє творче життя в Ерец Ізраїлі, що є ядром жидівського життя в цілому світі.

Американці повинні бути вдячні Богові за те, що живуть у цій країні

Вашингтон. — Віце-президент Ричард М. Ніксон, промовляючи під час роздавання нагород в департаменті рільництва, заявив, що американський нарід повинен бути вдячний Богові за те, що живе в країні, де є так багато харчів. Ніксон сказав, що навчився цінити це під час своєї подорожі до Далекому Сході в минулому році, де він разом із дружиною бачив, як деякі народи голодують. Після промови віце-президента, секретар рільництва Езра Тефт Бенсон роздав нагороди та відзначення особам, які відзначилися своєю жертвенною працею в ділянках сільського господарства, що підлягають департаментові. Між іншими, відзначено нагородою Індіянську Пожежну Дружину, що поборює лісові пожежі в стейті Мехіко. Своєю відважною працею вона врятувала величезні природні багатства на Заході ЗДА.

В АМЕРИЦІ

● Католицький тижневик „Америка", що його видають оо. Єзуїти, виступив проти сенатора МекКарті, що нарід має вирішувати, чи президент ЗДА виконує свої обов'язки, а не „молодший сенатор із Висконсіну".

● Голова Товариства Американських Рабінів, Іра Ейзенстейн, промовляючи на 54-річній конвенції цього товариства, заявив, що жиди з Ізраїлю і сіоністи складають перед світом неправдиві заяви, немов би то всі жиди з цілого світу хочуть еміґрувати до Ізраїлю.

● У Рачестері, стейті Ню Йорк, помер неґр Чарлі Гарт, який твердив, що він народився ще за часів невільництва і мав 110 років.

● Цього року найбільше авт випродукувала фірма Шевроле (565,530), за нею йде фірма Форд (562,619) і на третьому місці стоїть відділ Дженерал Моторс „Бюк".

● Конґресова Комісія Внутрішніх Справ ухвалила законопроєкт, який дозволяє витратити більйон долярів на реґуляцію ріки Колорадо в стейтах Арізона, Колорадо, Ютаг, Вайомінґ і Ню Мехіко.

● Директор Американської Ради Міжнародної Торговельної Палати, Ллойд К. Нейдлінґер, заявив на обіді в одному з клюбів Шікаґо, що ЗДА мусять дбати про те, щоб закордон оцінював їхню ролю і змагання зі становища доброї волі, а не з упередженням, яке встигли посіяти комуністи.

● Американська Торговельна Фльота 1 травня цього року мала 1,356 кораблів — на чотири кораблі менше як 1-го квітня цього року.

„ПРАВДА" ПРОГОЛОСИЛА „ЗІЗНАННЯ" ОСИПА КРУТІЯ

Московська „Правда" помістила майже на пів сторінки свого великого формату зізнання Осипа Крутія, який обвинувачує українську еміґрацію, що вона підлягає „приказам" американців. Президент Айзенгавер і ген. Ридж-вей, теперішній шеф штабу американських наземних військ, видали, мовляв, розпорядок про формування українських військових частин для боротьби проти СССР. Далі Осип Крутій оскаржує Українську Національну Раду, що вона стоїть „під плянами і приказами" американців, очолюваних адміралом Стівенсом. Крутій буцімто був дуже „стурбований", коли 3 квітня ц. р. Українська Національна Рада дістала — „безцеремонний розпорядок" від Американського Комітету Визволення від Большевизму — підпорядкуватись беззастережно названому Комітетові.

Таку вістку подає „Ню Йорк Таймс" з 20 травня у депеші з Москви з 19 травня ц. р., називаючи неслушно Крутія „українським еміґрантським лідером в останніх 35 роках". — „Ню Йорк Таймс" пригадує, що у Східній Німеччині проголошено 26 квітня ц. р., що Осип Крутій добровільно зголосився в тамошньої комуністичної влади.

До тієї вістки „Н. Й. Таймс" додає, що адмірал Стівенс заявив, що він „не є всилі", — „ані він ані ніякий інший американець", — „видавати розпорядки Українській Національній Раді. Рада є центральним політичним органом більшости українських еміґрантських груп". „Адмірал Стівенс, — читаємо далі, — пояснив, що Американський Комітет для Визволення від Большевизму є приватною організацією, яку він очолює і яка веде політичну діяльність, стараючись від кількох років об'єднати акцію антикомуністичних еміґрантів."

Про щезнення Осипа Крутія „Свобода" кількакратно вже повідомляла. Осип Крутій був соціял-демократом, в останньому часі діючим секретарем Української Соціялістичної Партії, з осідком у Мюнхені. Його щезнення дуже таємниче. Часописи подавали про його схоплення большевиками, а комуністи твердили, що він сам утік до них і привіз різні документи про українську еміґрацію. О. Крутій, родом з Галичини з Перемишля, давній соціял-демократ, ніколи не грав чільнішої ролі в західньо-українському житті і на еміґрації заактивізувався щойно в 1948 році. Мав уже 72 роки, був дуже слабовитий, майже цілком глухий. Був заможний, мав поважне банкове конто. Жонатий із німкенею, залишив дружину в Мюнхені і буцімто виїхав до Берліну ліквідувати тамошній свій масток. Більше не вернувся. Деякі німецькі часописи лучили його щезнення з передачею Хохловим американцям списку совєтських аґентів в Німеччині. — У зв'язку з цим мав щезнути теж російський еміґрант Трушнович і ще інші, прізвища яких не проголошено. В повені всіх голосів і поголосок — таємниця зникнення Крутія ще далеко не вияснена. Українська Соціялістична партія твердить, що його схоплено.

Окремі міністерства поліції в СССР

Москва. — У зв'язку з реформою правління в СССР, що її затвердив Верховний Совєт на своїй останній сесії, в усіх складових частинах Совєтського Союзу відмежовують від міністерств внутрішніх справ поліційний ресорт, творячи окремі „міністерства державної безпеки". Берія об'єднав був ті обидва ресорти в одному міністерстві внутрішніх справ (МВД, раніше НКВД), але після його ліквідації їх знову відділено. У Молдавській автономній республіці міністра внутрішніх справ І. Л. Мордовця призначено міністром державної безпеки, а на його місце прийшов А. П. Дискаленко. У Туркменській республіці В. Т. Баскін перейшов до „державної безпеки", а міністром внутрішніх справ призначено на його місце Садика Бердсєва. Такий сам поділ ресортів переведено в Кірґізії, Литві, Вірменії, в Карело-Фінській республіці і в Таджикістані.

Ювілейний пленум Правління Спілки Письменників України

Дня 14 травня відбувся в Києві ювілейний пленум Правління Спілки совєтських письменників УССР, присвячений 300-літтю „возз'єднання" України з Росією. У роботі пленуму взяли участь також російські письменники з Москви та Ленінґраду. З доповіддю на тему „возз'єднання" виступив голова Правління Спілки письменників. Тим часом по всіх більших містах України відбувається „декада російської літератури", влаштовуються присвячені 300-літтю збори і урочисті засідання по фабриках і установах, демонстраційні походи, виставки і інші імпрези, що мають, згідно з розробленим Москвою пляном, засвідчити „радість українського народу з приводу 300-літнього ювілею". Центральна московська преса присвячує цим „урочистостям" чільне місце, вміщуючи в кожному числі великі статті і широкі репортажі.

Австрія занепокоєна совєтськими погрозами

Відень. — Гостра совєтська нота з протестом проти австрійських нібито ворожих протисовєтських дій і погроза, що СССР сам подбає про свої інтереси, стали причиною скликання надзвичайного засідання австрійської ради міністрів. Виготовлено відповідь з детальним спростуванням кожного закиду, що їх зробив совєтський високий комісар Ільічов, і рішено відкликатися до ради чотирьох високих комісарів в Австрії. Ухвалено також представити совєтськку ноту австралійському парляментові і перевести над нею дебату. Австрійський уряд прийшов, видко, до переконання, що найкраще протидіяти небезпеці совєтських репресій, надавши цій справі заздалегідь міжнародного розголосу.

40 терористів викликали паніку в Танґанайці

Найробі, Кенія. — Уряд Танґанайки, сусідньої з Кенією британської колонії в центрально-східній Африці, проголосив стан державної небезпеки у зв'язку з відомістю, що 40 озброєних членів націоналістично-терористичної організації „Мав-Мав" переступили гори на погранинччі Кенії і ввійшли до Танґанайки. Через радіо проголошено гостру пересторогу білим власникам плянтацій в Танґанайці. У прикордонній смузі вже раніше виарештувано й приміщено в концентраційному таборі кілька тисяч чорних автохтонів. Хоча націоналістично-терористичного руху в Танґанайці у таких формах, як у Кенії, немає, проте там також відбувається сильне заворушення в зв'язку з тим, що найбагатша земля і всі кавові плянтації знаходяться в руках у білих, а автохтони не можуть добитися належного їм голосу.

НАРАДА ФРАНЦУЗЬКИХ ГЕНЕРАЛІВ В ІНДО-КИТАЇ

У ЖЕНЕВІ — ПОВНИЙ ЗАСТІЙ. — ГЕРОЙСЬКА ФРАНЦУЗЬКА ПІКЛУВАЛЬНИЦЯ ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ВІД СВОБОДИ, ЩОБ ДАЛІ ОПІКУВАТИСЬ РАНЕНИМИ

Ганой. — Шеф французького генерального штабу, генерал Елі, колишній командувач французьких військ в Індо-Китаї, генерал Рауль Салан, і заступник шефа штабу французького летунства, генерал Пієр Пеліссіє, які прилетіли були три дні тому з Парижу до Сайґона, прибули разом із теперішнім головним командувачем французьких військ в Індо-Китаї, генералом Наварр, до столиці В'єтнаму. Ганой. Разом із командувачем північно-в'єтнамських французьких збройних сил, генералом Коні, вони переводять наради над теперішнім воєнним станом в Індо-Китаї і виготовляють два докладні пляни: що може вдіяти сама Франція на терені Індо-Китаю, коли б вона мусіла далі воювати без посторонньої допомоги, і як виглядали б воєнні операції на випадок, коли б ЗДА, чи також інші держави, учасники проєктованого колективного пакту безпеки для Південного Сходу Азії, приступили активно до індо-китайської війни, не конче наземними військами, але летунством і збройним матеріялом. Висліди наради французьких генералів стануть підставою для військових розмов між французами й ЗДА і між ЗДА та іншими державами, що мали б приступити до згаданого пакту. Тим часом на терені воєнних дій в Індо-Китаї продовжується концентрація комуністичних військ в районі дельти Червоної ріки і на підступах до Ганой. Комуністи стягають туди війська, звільнені з-під Дієнбієнфу. Французьке летунство продовжує бомбардувати головний шлях, відомий під назвою „41", і перервали його в кількох місцях. З другого боку комуністичні партизани перериватоть щоночі французам шлях від затоки Тонкіну до Ганой.

Командування комуністичних військ погодилось звільнити геройську піклувальницю Женевієв де Терроб, яка була єдиною жінкою, що не могла вже вернутись з Дієнбієнфу після знищення її гелікоптера і опікувалась раненими в обложеній фортеці аж до катастрофи. Рішення комуністичного командування передав у Женеві комуністичний представник до відома близькому своякові панни де Терроб, який є тамошнім кореспондентом одного французького часопису. Проте Женевієв де Терроб, яка має ступінь поручника армії і за свої заслуги дістала була два найвищі французькі військові відзначення, відмовилась виїхати зі звалищ Дієнбієнфу до часу, поки не будуть відтіль евакуйовані всі французькі ранені.

Тим часом на Женевській конференції є повний застій і ведуться тільки закулісові розмови.

Неру дивиться оптимістично на Женевську конференцію

Ню Делі. — Прем'єр Неру заявив у своїй промові перед комісією для закордонних справ в індійському парляменті, що в Женеві очевидно зростає бажання позитивно вирішити справу замирення в Індо-Китаї. Свій оптимізм Неру основує на примирливому ставленні комуністів до справи залишення індо-китайських держав у Французькій Унії. Щодо Кореї, то Неру радить, щоб „тим часом" обидві її частини залишились поділені і виготовили проєкт унії, бо — мовляв — повне об'єднання під одним режимом було б терер, з уваги на розбурхані пристрасті та кількалітнє перебування в зовсім інших умовинах, практично неможливе.

Приготування до конференції в справі далекосхідного пакту

Париж. — Американсько-французькі переговори в справі Індо-Китаю ведуться в Женеві, між держ. підсекретарем Беделом Смитом та міністром Бідо, і в Парижі, де американський амбасадор Даґлас Діллон, що часто їздить до Женеви, конферує з віце-міністром Шуманом і прем'єром Ляніслем. Ці переговори охоплюють три точки: 1) військовий плян, що його від Франції має запропонувати шеф французького штабу генерал Елі, який для цієї цілі відлетів до Індо-Китаю, 2) участь інших держав у проєктованому пакті колективної безпеки для південно-східних країн Азії і 3) військову допомогу, яку ЗДА погодились би дати Франції на терені Індо-Китаю.

В СВІТІ

● Вільгельм Яблонскі, німець із Східнього Берліну (мабуть польського походження), який відсиджував в'язничу кару за участь у минулорічних червневих демонстраціях, втік на Захід при цікавих обставинах. Його вивели були разом з іншими в'язнями з в'язниці Румельсбурґ для роботи на полі, і він випадково опинився біля мотоциклю, що його поліціянт поставив під дерево. Він скочив на мотоцикл і помчався до Західнього Берліну.

● Про Івана Бурцева, першого секретаря совєтської амбасади в Атенах, який з дружиною летів через Рим на відпустку до Москви, хтось сказав італійській владі, що він хоче „вибрати свободу". Щоб дати йому нагоду просити азилю, італійці запрошували кожного пасажира з літака до митної контролі, але Бурцев не виявив бажання зривати з „совєтським раєм". Амбасада СССР в Римі заявила з цього приводу офіційний протест.

● Пані Анні Люкас, 66-літня американка з стейту Ню Джерзі, плила кораблем „Квін Мері" до Англії, щоб відвідати свою сестру, якої не бачила 43 роки. Стоячи на помості, вона поклала на поруччя ручну торбинку. В тій хвилині дунув вітер і звіяв торбинку в океан. В торбинці був увесь масток жінки, $850. Пані Люкас була в такій розпуці, що подорожні зробили збірку і дали їй $475.

● Князь Бернгард, чоловік голляндської королеви Юліяни, щасливо вийшов з автомобільної катастрофи. Вантажне авто з такою силою зачепило авто Бернгарда, що воно перевернулось набік. Коли князь Бернгард і його шофер вилізли з розбитого авта — шофер вантажного авта, що зупинилось було, дав ґазу і втік.

● Натан Ґольдберг, 30-літній авантурник у Лондоні, який виготовив довгий список осіб, з якими вирішив розправитися, важко поранив в одному дні три особи. Поліція, припускаючи, що він ненормальний, розіслала до всіх часописів його світлину з написом: „Увага, це — небезпечний чоловік!" Після цілоденної драматичної погоні його знайшли в авті, де він пустив собі кулю в лоб.

● Польща склала офіційний протест на руки президента Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, пані Пандіт, і їх генерального секретаря Гаммершилда проти схоплення китайськими націоналістами двох польських вантажних кораблів, „Праця" і „Президент Ґотвальд", які везли товар до комуністичного Китаю. Польща домагається, щоб Об'єднані Нації наказали Чіянґ Кайшекові звернути кораблі і залогу.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

З ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

З'єдинені Держави не вважають себе досконалою республікою, як і американці не вважають себе досконалим народом. Ми завжди чуємо, що американський нарід тільки змагає до досконалости в переконанні, що її прямо неможливо осягнути. Найважливіше: постійно йти вперед. На якому б високому щаблі ми не стояли, як багато не осягнули б, є завжди можливість піднятись ще вище, є завжди нагода до ще кращого й благороднішого.

Так думають американці. Вони гордяться своєю Деклярацією Незалежности і своїми вольностями, ґарантованими Конституцією, але одночасно свідомі, що їм ще далеко до того, щоб їхня країна була ідеальна, бо є ще багато доброго тільки в теорії, що жде на здійснення. Адже американська демократія, це — воля, рівність і братерство. Чи здійснені ці ідеали?

З цього боку треба дивитися на рішення Найвищого Суду З'єдинених Держав у справі сеґреґації в публічних школах. Це рішення названо „історичним", щоб таким чином відмітити його велике значення на шляху змагань американського народу до здійснення його ідеалів. Хто не знає історії З'єдинених Держав, той не розумітиме далекосяглости цього рішення. Декому може навіть дивним видаватись, що таке рішення щойно тепер появилось. Кремлівсько-комуністична пропаґанда використовує це незнання в своїй протиамериканській акції вже довгий час, головно серед азійських народів. Вона це й далі робитиме, але тепер, можливо, вже не з таким успіхом.

Однодушне рішення Найвищого Суду ЗДА відноситься до 17 стейтів, де були досі окремі публічні школи для білих і чорних дітей. Суд визнав, що існування того роду шкіл є „запереченням рівної опіки права". Додамо, що той самий Найвищий Суд рішенням з 1896 року визнав, що хоч існують окремі школи, проте діти кольорових батьків мають „хоч окремі, але рівні можливості". Теперішнє рішення стверджує, що практика виказує, що воно так не є. Бо, заявив Головний Суддя, Ирл Воррен, „відокремлювання дітей від інших дітей того самого віку і здібностей тільки на основі раси — викликає в цих дітей почування меншовартости в громаді і може так вразити їхні серця і уми, що пізніше неможливо усунути цей стан покривдження".

„Вчорашнє історичне рішення Найвищого Суду З'єдинених Держав *зрівняло основний закон країни з її сумлінням та її найглибшими переконаннями*", пише „Ню Йорк Геральд Трібюн", додаючи, що це рішення цілком певно переможе, не зважаючи на тимчасові труднощі, бо воно походить з самої глибини серця американського народу. Основне в тому рішенні є те, що сеґреґацію вважається „нерівністю" і це треба було усунути, бо нерівність є противна Конституції та духові американського народу. Оту нерівність американці бачили. Їх боліло, що вона існує. Але так є, що іноді не легко зробити порядок навіть з такими недомаганнями, які очевидні й болючі. До того американці вважають себе молодим народом, що ще має час на різні соціяльні, економічні чи політичні переміни. Вони є за еволюцією, але — в міру потреби.

Питання расової нерівности, що відноситься в першу чергу до негрів, було й ще далі є чи не найважливішим внутрішнім питанням Америки. Рішення Найвищого Суду ЗДА в справі сеґреґації в публічних школах зачіпає це питання, і то дуже глибоко, тому саме воно наробило відразу такого великого розголосу. Рішення це вже викликало протести, але тільки збоку тих, що хотіли б за всяку ціну втримати якнайдовше залишки давніх упереджень, для яких немає тепер місця ні в Америці, ні в світі. Не так то легко буде деяким південним стейтам пристосуватись до нових обставин. Подекуди треба буде навіть змінити стейтове законодавство. Тому переміни не можуть статися за один день. Вони заберуть довший час, що й передбачене рішенням Найвищого Суду. Але одно певне, що повороту до старого не буде. Найвищий Суд З'єдинених Держав є для американського народу — як пише „Ню Йорк Таймс", „сторожем національного сумління". Як такий він сказав своє останнє слово в цій справі. Воно таке, що відповідає вірі американського народу „в рівність усіх людей і дітей перед правом".

ВИЗВОЛЕННЯ І САМОВИЗНАЧЕННЯ

Промова сенатора Герберта Г. Лімана на Ювілейному Фестивалі УНСоюзу в Карнеґі Голл у Ню Йорку, 16 травня 1954 р.

Я щасливий, що можу висловити свій привіт і що сам дістав тут привітання з приводу свята 60-х роковин Українського Народного Союзу. Це добре для всіх американців, коли їм постійно пригадується, що є багато народів за залізною завісою — уярмлених, брутально трактованих і тиранізованих, які мріють про ті добра свободи, що ними майже без призадуми користуються американці. Це добре, що пригадується, що майже всі люди за залізною завісою пам'ятають про ті періоди в своїй історії, коли вони були, довше або коротше, вільними й незалежними. Врешті, це добре знати, що є тут багато американських громадян, які особливо й глибоко стурбовані жертвами совєтського невільництва і які будуть невгамовно підносити свої голови у користь своїх земляків за морями, скованих кайданами к о м уністичного імперіялізму.

Рідко в усій історії були години більшої кризи, глибших сумнівів і збентеження, як тепер. На кожному відтинку, у кожному обширі світу існує напруження, якщо не виразний конфлікт. У Південно-Східній Азії — одверта війна. Розлогі простори світу, що їх населення було в минулому буцімто інертною масою людей без обличчя, киплять нині, запалені публічною гарячкою і ферментом. Був колись час, що в отих обширах мали значення тільки сатрапи, султани, шейки або раджі, і тільки з ними треба було рахуватися. Нині, та ще й щораз більше, рахується нарід. Народи тих країн є при владі. Їх рух має непереможну силу змасованого членства. Вони жадають, щоб їх слухали. Вони домагаються почесного визнання і користей, що їх дає поступ. А над отим розбурханим переворотом й інколи змішаний із ним стоїть світовий конфлікт між комуністичним імперіялізмом і силами свободи. На жаль, деякі сили свободи є утотожнювані з колоніялізмом, який в більшості країн залишається зненавидженим символом зненавидженої минувшини.

І так об'єднується цей збентежливий конфлікт: сили свободи по одному боці й сили комуністичного імперіялізму — по другому. Але сили свободи, мають відкрите найчутливіше місце — колоніялізм. І тому, як майже кожний фронт, що його одна сторона відкрита, так і тут те відкрите місце загрожує силам свободи катастрофою. Нашою проблемою сьогодні, нашою наполегливою конечністю є змобілізувати свої сили для контратак проти комунізму, під прапорами не колоніялізму, але свободи.

Ця аналіза стосується, очевидно, головно Азії. Бо Европа являє собою дещо змінений образ конфліктів. Мусимо добре придивитись до того образу, щоб не переочити його характеристичних рисок. Атлантійський світ все ще є джерелом найбільшої сили. Зосереджуючи свою увагу на Азії, ми не сміємо забувати, що першою ціною у світовій боротьбі є Европа. Можемо пережити невдачу в Азії, але, коли дозволити, щоб погасло світло свободи в Европі, тоді все взагалі втрачено. Але думаймо тільки в межах того, що мусимо врятувати. Ми повинні думати теж тільки про те, що мусимо осягнути. На наших прапорах видніє напис „свобода". Треба не тільки зберегти ті прапори перед їх відворотом. Вони мусять іти вперед. Це був маршал Фош, який сказав: „Мій центр захитується, моє праве крило подається назад, ситуація знаменита, — я повинен атакувати!"

Я не пропоную — а ті, що, так пропонують, є щедрі на слова — визволення уярмлених народів Европи військовими силами. Цей рід визволення є визволенням повного знищення. Говорити про це, або виводити такі висновки, значить виявляти брак зрозуміння і відповідальности. Військова сила на велику міру, чи пак тотальна війна, стала не до подумання. Це був би остаточний катаклізм людства. Це не є стежка твердої віри, а стежка страху. Мабуть, тільки люди, що їх огорнув страх, нерозумний, розпачливий і невідповідальний страх, могли б брати під увагу загальну світову війну в теперішніх умовинах. Очевидно, мусимо рахуватися з тим, що в Кремлі є такі люди, і тому мусимо бути приготовані навіть на таку тотальну катастрофу, п р и г о т овляти контролю над нею, як тільки можемо, і зустріти її так хоробро, як тільки зможемо. Мусимо бути приготовані також і до відплатних заходів, — відплачувати з ще більшою і деструктивнішою силою, коли це стане нещасною конечністю, як останній вихід. Проте відплата не може ставати політикою. Не можемо дивитись на нашу спроможність в і д п лачувати атомовими бомбами, як на щось, що заступає зрівноважену військову силу. Відплатна сила не може ставати товаром на продаж американській публіці, як тотальна база нашої безпеки. Ні, сучасне змагання продавати те гасло американському народові — було обманом. Очевидно, відплатна сила є частинною ґарантією проти генеральної війни й зброєю в остаточному випадку, коли буде накинена нам війна. Але є ніщо більше, як тільки те.

Як я щойно сказав, військова сила сама собою не є правильною відповіддю на той виклик, що його зустрічаємо. Якщо ми виключно узалежнимося від неї, то опинимось у трагічному розчаруванні. Бо визволення, в европейському сенсі, не може бути переведене атомовими і водневими бомбами. Визволення в европейському сенсі може бути переведене не генеральною війною, а генеральним миром. Коли б ми могли встановити тривкий мир, то могли б посунути вперед справу свободи. Тиранія не може видержати довго в мирному модерному світі. Кайдани невільництва опадуть і поломляться, як кайдани з соломи, якщо вони будуть виставлені на невідхильний натиск миру.

Знаю, що український нарід здобув досвід у довгих ночах поневолення і тиранії впродовж своєї історії. Він відчув впродовж багатьох сторіч, як мало котрий інший нарід на світі, болючий гніт неволі. Але впродовж отих довгих років виблискували на українському небі також чудові метеори свободи, які осявали й давали надхнення серцям українського народу. Імена Костомарова й Шевченка є тільки двома зі списку українських героїв у боротьбі за свободу. Короткий період державницького існування Української Республіки треба безумовно відтворювати собі в пам'яті, як заповідь того, що знову станеться в майбутньому. Ми, що тут зібралися, українського роду або походження, або іншого роду чи походження, маємо найглибше співчуття для народу України в його теперішньому стані уярмлення. Приймаємо участь в його тузі за достойністю свободи і за багатством волі. Це був великий президент З'єдинених Держав, один із найбільших мужів свого часу, Вудро Вилсон, який сформулював концепцію, що її називаємо „правом с а м о в изначення". Кожний нарід, сказав Вудро Вилсон в 1917 році, має це право. Очевидно, це право не є безумовне. Воно не означає права кожного народу й кожної держави робити, що їм хочеться, без уваги на сусідів і на мир та безпеку світу.

Націоналізм є — у рямцях міжнародної співпраці — благородною ідеєю. Але націоналізм у рямцях ізоляціонізму є небезпечною, зловісною ідеєю. Націоналізм в ім'я достойности свободи є ідеалом, що його треба визнавати. Але незагнузданий націоналізм, як власна ціль, може бути небезпечний для здоров'я, для миру і безпеки світу.

Рік за роком, ба навіть день за днем, світ стає щораз менший і щораз більше залежний у своєму нутрі. Земля стає помалу одним великим сусідством. Конфлікт у далекому Індо-Китаї, що охоплює міста, назви яких були для більшости з нас ще кілька тижнів тому незнані, проймає всіх нас тепер безпосередньою журбою. Наша оборонна лінія не переходить вже над берегами наших вод, Атлантику й Тихого океану, радше під містами Ганой, Гейфонґ і Сайґон. У вересні 1940 року, несповна 14 років тому, японські війська вступили були до Індо-Китаю, і Японія захопила ту багату тися проникванню свободи, що її здібності проникати більші, як здібності будь-якої будь-коли відомої іншої доктрини.

Але, очевидно, речники свободи мусять проявити дійродів у широкому світі, а для виграння виборів тут вдома. Можна осягнути це тільки поважним рішенням і жертвенною посвятою. Можна осягнути це тільки довгою і терпеливою працею у виноградниках вільного світу єдности, поширюючи овиди свободи всюди і завжди, де й коли це тільки можливо. Свобода — наче живе срібло. Його можна розбризкати. Але хай воно збіжиться докупи і зціпиться — воно розчавить найгрубшу стіну. Нема такої завіси, залізної чи сталевої, яка могла б назавжди оперневдачі, нещадної і трагічної. Ось це є основною відповіддю на ситуацію в Індо-Китаї, однаково теж, як і на ситуацію в Европі. Об'єднана воля всіх волелюбних народів світу, об'єднана під прапорами свободи, може врятувати Південно-Східню Азію. Об'єднана воля всіх волелюбних народів світу може також визволити уярмлені народи України, Румунії, Болгарії, Польщі, Чехословаччини, Мадярщини й усіх інших.

Але не можна осягнути це поверхowними гаслами. Не можна осягнути це легкодушним балаканням, призначеним не на те, щоб здобути свободу для поневолених наліціянтом, і пожежним сторожем для всіх сусідів. І він не може диктувати приписів та встановлювати правил поведення. Проте інколи здається, що наш уряд працює в таких фальшивих передумовах. Не можемо йти далі цим шляхом. Не можемо виграти в такий спосіб ані холодної, ані гарячої війни. Мусимо знайти шлях, формулу, сприйнятливі для більшости наших сусідів. Мусимо осягнути тверді договори з ними на базі наших спільних інтере-

(Закінчення на стор. 5)

ГОРЬКИЙ ТА... УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

Як подає „Комсомольська Правда" (ч. 79 з 1954 р.), в Музеї А. М. Горького в Москві відкрито виставку п. н. „Горький та українська культура". На виставці показані матеріяли, які стосуються перебування цього російського письменника в Україні. В одному з листів Горький мав ствердити, що його „симпатії до українського народу" виникли ще в 1891 році, коли він ходив по Україні, і зміцнили в 1897-1900 рр., коли він жив на Полтавщині. Між іншим на виставці показані фотографії учасників сільського театру в селі Мануйлівка й українського селянського хору, з якими буцімто мав бути „тісно зв'язаний" Горький. Показана на виставці також фотографія з села Кандибово на Миколаївщині, де Горький був свідком публічного побиття жінки, яке він описав у своєму оповіданні „Вивід". Поруч, ясна річ, виставлений уже й лист колгоспниць із згаданого села, в якому вони пишуть про те, як „щасливо й багато вони живуть" під совєтською владою.

Широко показаний на виставці — як пише „КП" — зв'язок А. М. Горького з демократичними письменниками України і його дружба з Михайлом Коцюбинським.

Виставлені теж фотографії з часу перебування Горького в Україні у 1928 році, коли він відвідував „Дніпрельстан" і комуну „Авангард" поблизу Запоріжжя. Тут же поруч — уривки з листа А. Корнійчука, П. Тичини й А. Бучми, в якому вони захоплюються своїми зв'язками з Горьким і пишуть про його... вплив „на ідейний і творчий ріст діячів української культури".

Нарешті в останньому відділі виставки показана „величезна любов українського народу до великого російського письменника", про яку мають буцімто свідчити фотографії підприємств, колгоспів, радгоспів, шкіл, вузів (високих шкіл), бібліотек і театрів України, що їм совєтська влада надала ім'я Алексея Максимовича Горького. Виставлені тут також книжки Горького в перекладі на українську мову. З поданої статистики глядач довідується, що за совєтської влади появилося в Україні 190 різних видань творів Горького загальним тиражем 4,272,000 примірників.

Що спільного має українська культура з Алексеєм Максимовичем на виставці так і не показано, бо все, що там виставлено, з українською культурою не має нічого спільного.

„ЧИ НЕ МАЄШ ЧОГОСЬ ПОЧИТАТИ МЕНІ?"

Згадки в пресі про те, що Український Народний Союз задумує розпочати видавання дитячого журналику, викликали зацікавлення серед всіх, кому доводиться займатися вихованням дитини. Ми всі прагнемо, щоб наші діти не забули про далеку країну, де народилися й виросли їхні предки. Ми хочемо, щоб мова цієї далекої країни, її історія та її теперішні праґнення були близькі й нашим дітям. Проте існує низка непереборимих майже труднощів, що роблять марними наші зусилля защепити дитині зацікавлення „Старим Краєм", як тут говорять.

Новий світ входить в душу дитини такою масою цікавих вражень, він постачає дитині настільки різноманітні й цікаві розваги, що перед ними блідне усе, що можемо дати ми, бажаючи звернути хоч крихітку уваги наших дітей в інший бік. Є ділянки, в яких ми цілком неспроможні дати належне дитині — це торкається хоч би кіна й телевізії. Але вже дещо можемо вчинити через радіопрограми й через книжки.

Світ американської книги для дітей різноманітний й безмежний. Подивуґідно часто виходять розкішні, багатоілюстровані книжки для дітей. Автори й ілюстратори в и к о р истовують найновіші здобутки педагогіки й дитячої психології — досить згадати хоч би про ілюстрування книжок наслідуванням дитячого способу малювання.

Враження від так ілюстрованих книжок величезне — дитина безпосередньо входить в площину свого власного непідробленого дорослими світосприймання й чар книги охоплює її цілковито. Пригода стає дійсністю, книга стає безцінною, великий світ розкривається у захоплюваній цікавості. Книжка вростає в життя й преширокe життя виростає з книжки. У порівнянні з такою артистично й педагогічно виданою книжкою, бліднуть шкідливі „камікси". Зрештою ще один крок вперед американської літератури для дітей й напевно виходитимуть „каміксИ", редаґовані не спекулянтами, а педагогами, письменниками й малярами.

Досвід Америки необхідно повинні врахувати видавці з а п р о єктованого журналу. Безперечно, нам тяжко, навіть в малій мірі, наслідувати видання багатющої країни. Але, все таки, щось з цього досвіду може придатися й нам. Тоді автори творів для дітей зрозуміють, що давно вже пора припинити продукування чисто повчальних творів чи творів лише з сільською тематикою. Тут наша дитина села України не знає. Зацікавлення селом може прийти хіба в юнацькому віці, якщо в нас з'являться Купери й виявлять, що доля людей, які виросли, будували й боролись в Україні за свою батьківщину, цікавіша, ніж пригоди навіть „Вершників без голови".

До дитини треба підійти з її ж світу. А цей світ — рухливі, величезні міста з підземками, автами, автобусами, потягами й літаками. Подорож з Шікаґо до Боффало, з уявними катастрофами, втечами, нападами, набиратиме життьової правди, якої позбавлені пригоди в незнаних Карпатах чи Поліссі. Лише героєм пригод в Шікаґо, Боффало, Ню Йорку має бути відважна, винахідлива українська дитина... Такий герой, пізніш, поведе увагу юнацтва до дійсних пригод в степах і лісах України.

Чуючи усоте запитання наших дітей: „Чи не маєш чого почитати мені?" й усоте відповідаючи „ні" — з радістю вітаємо плян видавання нового журналику. Було б добре, щоб при ньому об'єднались всі творчі сили й спільно працювали для зголоднілого по рідному читанні покоління. Дотеперішній досвід видавання окремих сторінок для дітей при різних журналах виявив, що тільки поважний, пляново редаґований й артистично оформлений журналик зможе, хоч частинно, допомогти нам відвернути увагу дітей від бездарних, неартистичних „каміксів", які проте притягають молодого читача тим, що приносять йому пригоду.

Серед учасників близької вже конвенції УНСоюзу буде напевно великий відсоток батьків. Усе членство УНСоюзу й усе наше громадянство сподівається, що вони попильнують зробити своїм і нашим дітям найприємніший подарунок, сповістивши, що видавання дитячої газетки таки схвалено.

Наталія Тарасюк
Клівленд, Огайо.

Яким Вечер

МАЯКИ НЕБЕС

Не відразу культура людства опинилась в хаосі. Барокко, остання культура, що виповнювала і формувала всі шари і все життя, померло через свою власну переповненість. Освіченість, ідеалізм, гуманізм, що повинні були перебрати спадщину, не змогли розвинутися під задушливим тиском політичних заколотів доби французької революції. Потім життя і людину почав опановувати капіталізм, централізм, наднаціоналізм, соціялізм — усе в хворобливій перебільшеності. На сході Европи долучилися розмасування людини, зовнішність і матеріялізм. Отож переживаємо виснаження культури, а не її поглиблення. Особовість, душу, а з цим і культуру — обнижено з становища панівного до становища слуги і раба.

Одного тільки наше покоління не втратило: віру в майбутнє. Щоб перемогти час, в якім душа позна нестійкости, людина шукає спокою або в сяйві візантійських позолот, або в тіні ґотицьких святинь, або під копулою неба, що горить тисячами світил, манить і кличе.

Відгукнімося на цей поклик хоч би короткою гутіркою про маяки небес, ці дивні зірки, що показують нам шлях до світових прірв.

Їдучи потягом, через вікно, як телеграфні стовпи миготять перед нами, а дерева, що стоять далі, посуваються повільно. Такий рух предметів на тлі неба називаємо їхньою паралаксою. Коли ж посуваємося з землею по екліптиці довкола сонця, то очікуємо, що ближчі зірки будуть пересуватися перед нашими очима скорше, як дальші. Тим часом такого явища голим оком не схоплюємо. Щоби завважити уявний рух зірки, спричинений нашою мандрівкою довкола сонця, треба надзвичайно досконалих апаратів, — бо ці зірки є дуже далеко від нас.

Коли Копернік оголосив свій епохальний твір „Теорія руху небесних тіл", то його твердження, що земля обертається довкола сонця, треба було приймати тільки як гіпотезу: переконливим доказом було б зміряння паралякси хоч би одної зірки. А це вдалося щойно Бесселі в році 1839, і це стало певним доказом Коперніківого здогаду. Зірка, що її Бессель взяв під увагу, знаходилася в сузір'ї Лебедя. Кілька років пізніше Гендерсон визначив параляксу зірки Альфа в Центаврі, а сьогодні знаємо вже багато цих даних, надзвичайно важливих для пізнання будови небес і для обчислювання віддалі зірок. Виявляється, що найближчі зірки віддалені від нас в 270 тисяч разів далі, як сонце, — отже приблизно на 10 більйонів кілометрів, і світло потребує 4,3 років, щоб перебігти цю віддаль. Це означення паралякси найближчих зірок дозволило опрацювати інші методи визначення віддалі зірок.

Погідної ночі, коли небесне склепіння зоріє тисячами зір, дивимося на небо і нас проймає подив і тремтіння.

Бетговен писав до свого друга Штумпфа в 1824 році: „Коли увечері дивлюся на небо і, повний зчудування, бачу полки ясних небесних тіл, сонць і земель, що кружляють визначеними шляхами, тоді мій дух підноситься понад мільйони миль, що відділяють нас від зір, до праджерела, з якого випливає все сотворене. Дух повинен злітати над землею. Повинен розцвісти, як нива, і так помножений прямувати вгору до джерела, з якого виплив. Тільки впертим діянням, при допомозі даних йому сил, вшановує створіння свого Сотворителя і Утримувача вічної природи".

Серед далеких зір завважують астрономи так звані нові зірки, про які ми згадували в попередній статті. Пильно оглядаючи небо, можна завважити ще так звані змінні зірки.

Змінних зірок знають астрономи багато. Їх вони поділили на різні типи. Є тут зірки, що змінюють силу світлости тому, що їхні товариші, інші зірки, заслонюють їх час від часу, обігаючи довкруги них. Є тут зірки кляси „Міра", змінні зірки типу „РР Ліри" тощо. Для нас сьогодні цікава окрема група змінних зірок, кляса Дельта Цефеї, або Цефеїди.

1784 року молодий англійський астроном Джон Гудрік з Йорку зауважив зірку, сьогодні позначену буквою дельта в сузір'ї Цефея, що виявляла дивну прикмету: вона змінювала свою ясність кожні п'ять днів, 8 годин і 37 хвилин. Таких зірок, що їх тепер називають власне цефеїдами, знаємо доволі багато. Вони з надзвичайною точністю змінюють свою світливість, а період змінливости (числимо його від найбільшої до найменшої натуги) у різних цефеїд різний — від кількох годин до кількасот днів.

Які ж висліди дало спостерігання цефеїд?

Зміряно докладно зміну їхньої ясности, періоди цих змін, визначено сполучену з ними зміну температури, встановлено с п е к т р альну клясу, до котрої та чи інша цефеїда належить. Та найважливішим є закон, відкритий місс Лівіт в р. 1912 і оголошений Гарвардським Університетом, що „довжина періоду змінливости цефеїди залежно від пересічної її ясности". Це правило дозволює докладно визначити віддалення цефеїд. Бо якщо дві цефеїди мають той самий період змінливости, то їх пересічна ясність мусить бути однакова. Якщо ж вона не є однакова, то це значить, що їх віддалення від нас різні. А що ясність зірки зменшується з квадратом віддалення, то, знаючи віддалення одної тільки цефеїди, можемо легко вирахувати віддалення всіх інших. Ця метода визначати при помочі цефеїд віддалення їх самих, а то й групи зірок, що вони до неї належать, привели до важливих висновків про розміри й будову всесвіту.

Ще недавно ми не мали змоги визначати розміри зірок. Звичайно, величину сонця знали приблизно ще старовинні греки. Визначити її, а також величину плянет чи місяців не дуже складна річ. Але навіть найближча зірка виглядає в найпотужнішому телескопі лише як малесенька цяточка.

Геніяльний М а й к е льзон сконструював на спілку з Пізом апарат „інтерферометр", з помічю якого 13 грудня 1920 р. визначив промір далекої Бетейґези. Кут, під яким бачимо цю величезну зірку, становить коло 5 тисячних секунди — це є кут, під яким бачимо сірника з віддалі 180 кілометрів!

Отож, поміри цефеїд інтерферометром виявили надзвичайну річ: що вони — змінливі! Ці зірки періодично змінюють свій об'єм, пульсують, дихають, і то в неймовірно великому мірилі! Наприклад, дельта Цефеї, велетень, що в ньому змістилося б 50 тисяч наших сонць, змінює свій промір кожні п'ять з третиною днів на 2.500.000 кіломертів! Які таємні сили діють в цих полум'яних велетнях! Які фантастичні перетворення відбуваються в клекочучих надрах цих далеких світів! Еддінґтон вияснює загадку пульсації цефеїд тим, що гази, які походять від звільнення міжатомної енерґії, при величезних температурах тиснуть зсередини зірки, перемагаючи силу тяжіння.

Та повернімось до правила Лівіт!

Як золоте павутиння, зоріють на небі далекі мряковини. Ось мряковина в сузір'ї Плеяд, там прекрасна спіраля мряковини в сузір'ї Андромеди. Ще недавно не було змоги довідатися, яка віддаль ділить нас від них. Навіть не можна було вирішити, чи ці мряковини належать до нашого Чумацького Шляху.

Ми знаємо, що наш сонячний уклад та поодинокі зірки творять улад Чумацького Шляху. Побудований у формі величезної сочки, він має промір щонайменше 100 тисяч світлових років, загальну масу в 230 мільярдів наших сонць і обертається раз на 225 мільйонів років, як величезне колесо, довкола осередку, що лежить десь в далечинях сузір'я Стрільця.

Щойно правило Лівіт дозволило астрономам обчислити віддалі мряковин. Отже, як бачимо в них цефеїди з таким чи інакшим періодом змінливости, то зміряємо їх пересічну світливість і легко визначаємо віддаль. Цефеїди

(Закінчення на стор. 6-ій)

Андрій Кігічак

РІКА ОПІР ОПОВІДАЄ

Кажуть, що і ріки говорять, ба навіть моляться. Не віріте? Спитайте нічних рибалок, от хочá б того, з-над карпатської річки Опір. Коли тільки ущухне гамір, від'їде останній нічний поїзд Лавочне-Стрий, на небі почнуть моргати зорі, лилики вилітати на нічний дижур, хрущі бриніти вечірньою піснею, тоді ріка Опір змінює голос, інакше шумить, починає оповідати. А гордий цей Опір. Він знає, що він літописець цих сторін, бо всі йому звіряються, всі його шанують і він не одно пам'ятає, починаючи з часів, коли в його руслі поїли коні княжі дружинники. Він відчуває, як його шанує природа, бо коли у полудневу літню спеку приходить купатися в його хвилях сонце, тоді сосни та смереки наділяють пахощами розтаяної живиці ту радісну стрічу. А сонце, коли награється на спінілих хвилях, йде відпочивати на спокійне плесо. Тоді воно освічує не тільки золотистий пісочок на дні річки, але викриває у ньому, серед чистої води, найменший камінчик. Йому відомо, що це один з фрагментів нашої історичної трагедії, бо це сльози осліпленого братом Ярополком, князя Святослава. Він похоронений недалеко, під скалою в Демні.

Вночі приходять до нього до водопою олені і розповідають все, що діється по зворах, дебрах та хащовині. Та він сам пам'ятає, в його хвилях купався Іван Франко, коли гостював на приходстві в Головецьку в „Устияновичів, коли робив прогулянку до Тухольки та писав історичну повість „Захар Беркут".

Та пам'ятає Опір ще одну трагедію. Коли в його руслі поїли коней Українські Січові Стрільці, то поїли також в тому часі свої коні брати з-над Дніпра та з-над Дону. І тоді, перший раз від часів Полтавської трагедії, Українські Січові Стрільці підняли меч на відвічного ворогá України москаля, коли той хотів зайняти рештки українських земель, застромити царський прапор на верхах Карпат та скаламутити срібну Тису. І та горстка одчайдухів загородила москалям дорогу. Три дні тривав бій нерівних сил на горі „Маківці". На третій день москалі мусіли уступити, а незабаром гнані, залишили були і всю Україну.

Та на побоєвищі Маківки сталася й трагедія. Коли хоронили вбитих, то, шукаючи по кишенях салдатів метрик, знайшли в двох кишенях „Кобзаря", і то купленого в дорозі на карпатський фронт у Львові. Не знали сердеґи УСС, що, ціляючи в шинелі царських полків, потрапляли і в деяких своїх братів.

І оповідає Опір, що підглянули вночі олені, як леґінь Комлош з Кального з товаришами двох тих, що мали в кишені „Кобзаря", переніс вночі, потайки на цвинтар „Маківки" і похоронив побіч могили Українських Січових Стрільців.

Та що ж, Комлош та товариші, пізніші вояки Української Галицької Армії, не повернулись додому з походу за Збруч, і ніхто не знає, де поховані два брати з-над Дніпра.

І може ворог змів з лиця землі цвинтар на Маківці, та не змів історії, що тут перемогли УСС царські полки.

А коли почало благословитись на світ Божий, і пташня своїм цвіркотінням молилась до Творця Всесвіту, тоді і Опір зміняв голос, тоді і він молився. Молився і за князя Святослава, і за героїв Маківки, Українських Січових Стрільців, і за тих Безіменних з-над Дніпра та Дону, і Тих Двох, що їх поховали на Маківці з „Кобзарем" у кишені.

Опір молився, а над його берегами бойківські квіти заливались ранньою росою — брильянтовими сльозами.

Конґресова Бібліотека пра українознавчі видання

В щотижневому періодичному виданні Конґресової Бібліотеки в Вашинґтоні „Інформаційний Бюлетень", том 13, ч. 16 за 19 квітня 1954 року вміщено нотатку про бібліографічну розвідку Юрія Лавриненка такого змісту:.

„**Бібліографія українського комунізму.** Поміж новими слов'янськими виданнями, що їх одержала Бібліотека, є анотована бібліографія на 454 отрінки — **„Український комунізм і совєтська російська політика по відношенню до України** (1917—1953); цей бібліографічний покажчик склав Юрій Лавриненко за допомогою Дослідчої Програми для вивчення СССР, Ню Йорк, 1953. Праця складається з 11 головних частин, які включають також список приступних несовєтських джерел і відповідних серійних видань. До головних розділів і підрозділів додано вступні пояснювальні тексти. Назви монографій та серійних видань подано в оригіналі російською, українською, а також іншими мовами і перекладено на англійську мову. До більшости бібліографічних описів додано умовні знаки (символи) тих бібліотек ЗДА і Европи, в яких є зазначені в бібліографічному покажчику книжки. Вкінці додано покажчики імен, місцевостей, політичних партій, з'їздів, та конференцій".

В тому ж самому „Інформаційному Бюлетені" Конґресової Бібліотеки, том 13, ч. 18 за 3 травня вміщено нотатку про нову працю проф. д-ра Я. Рудницького такого змісту:

„**Українські бібліотеки в Канаді.** Друге поширене видання книжки професора Я. Б. Рудницького — „Українські Бібліотеки в Канаді" є найновіша розвідка, що її видала Українська Вільна Академія Наук в серії „Літопис УВАН" (Вінніпеґ, Канада, 1954). В праці проф. Я. Б. Рудницького подано опис канадійських церковних і світських бібліотек, а також важливіших приватних українських книгозбірень в Канаді. Резюме додано англійською мовою". Ця остання нотатка має підпис: Павло Л. Горецький.

В тому ж самому числі „Інформаційного Бюлетеню" за 3 травня 1954 р. вміщено нотатку про нову розвідку проф. Л. Окіншевича:

„**Пан Альберт Н. Тарулїс,** співробітник Відділу Летунської Інформації за 24 квітня (Шікаґо) умістив рецензію на нову працю Лева Окіншевича, співробітника Секції Кириличного Зведеного Каталогу, — **„Право Великого Князівства Литовського: загальний огляд і бібліографія"** в Литовському щоденнику „Драуґас".

П. В.

Ще про доцільну книжку

Про недавно видану книжку Миколи Вайди — „Великий пробудитель Закарпаття" — поет Духнович, — було вміщено у „Свободі" дві статті наших істориків. Але в одній з них („Свобода" ч. 62), шановний історик ставить закарпатця Олександра Духновича в одну площину з галичанином Шашкевичем і буковинцем Федьковичем.

З погляду наукового це зовсім точно. М. Шашкевич — перший борець у Галичині за впровадження живої народної мови у літературну, а також і Федькович на Буковині. Олександер Духнович на цьому, власне, пункті різко відрізняється від обох згаданих поетів. На превеликий жаль, він своїх золотих думок не довів до логічного закінчення. У нього увесь час було хитання між живою народною мовою і штучною книжною, — церковнослов'янщиною, латиною і москвофільським язичієм, яким писав тоді у Галичині москвофільський табір і його галицькі друзі.

Олександер Духнович — великий патріот свого краю та знедоленого народу і, кажучи теперішніми словами, український соборник, бо писав „что Карпати не розлучать вічно нас", був все ж сином свого часу і жорстоких обставин поневоленого краю. Тодішнє Закарпаття (1860 р.) —глибокий провінційний закуток — було позаду тодішніх передових ідей, що нуртували у сусідніх краях. Животворні ідеї романтизму й демократизації культурного життя не пустили у той час коріння на Закарпатті.О. Духнович пише спочатку свої твори народною мовою, але це, як він висловлювався, — „не для литературы, но для пользи народной", — для потреби „простого народу; 1852 року він заявляє: „намъ двигати языкъ изъ порока сельской грубости, а не оутопати въ грязи фразеологии мужиковъ." Були в нього й гостріші вислови з цього приводу. За ці Духновичеві хитання, за цю ідейну відсталість, що була продуктом чужого ґніту, й чіплялись москвофіли на Закарпатті, в добі чеської ери, та робили Духновича своїм патроном.

Микола Вайда у своїй книжечці ніде і не порівнює Духновича із Шашкевичем чи Федьковичем, хоч значення Духновича для національної самобутности Закарпаття величезне.

Чепурно видана книжечка Миколи Вайди про Олександра Духновича також чепурноляконічна і своїм змістом, до якого додано й англійський переклад проф. Августина Штефана, кол. директора середніх шкіл на Закарпатті й голови Карпатоукраїнського Сойму. У такому оформленні книжка є надзвичайно доцільною для спеціяльного читача, для давніх закарпатських імміґрантів „підкарпатських русинів" та їх нащадків, зорганізованих у великій пітсбурзькій єпархії.

І автор згаданої книжки і перекладач — обидва родом зі Закарпаття і обидва священичого роду (батько Авґуст. Штефана — о. Емельян, у якого бував Іван Франко, заснував 1896 року у с. Скотарському першу на Закарпатті читальню „Просвіта"). Ця обставина мусіла б мимоволі викликати не лише зацікавлення до книжки, а й довір'я до автора й перекладача з боку духовенства пітсбурзької єпархії.

Віримо, що молоде, освічене й виховане на американських ідеалах духовенство привітає цю книжечку, мов першу ластівку, та захоче довідатися більше правди про край і нарід своїх батьків і дідів.

Микола Кушніренко

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Високоповажаний п. Редакторе,

Прошу ласкаво вмістити мій лист у Вашому щоденнику, як відповідь на статтю пана В-ко про виставку праць Інституту Плястичного Мистецтва, яка була надрукована 7 травня б. р., та в якій, хоч і анонімово, заторкнено справу, що відноситься до мене.

Читачів прошу вибачити мені, що справи не полагоджено в школі, або в Об'єднанні Мистців, але це сталося не з моєї вини.

Передусім мушу пояснити, що моя студія має зовсім відмінні завдання індивідуального навчання малювання, як Інститут Плястичного Мистецтва, що має дати всебічну мистецьку освіту .

Твердження п. В-ко, що „один з мистців" заложив свою малярську студію, використавши досвід Інституту, просто не відповідає правді, бо цей „один мистець" вклав у роботу в Інституті Плястичного Мистецтва свій досвід викладання рисунку і малярства, здобутий в комерційній школі, гімназії і приватній студії на терені Німеччини. Як доказ висліду: одна з тих учениць на конкурсі всіх шкіл міста Ню Йорку здобула першу нагороду і стипендію для дальших студій з малярства.

Принципові міркування п-на В-ко щодо індивідуальних студій поруч з систематичною мистецькою школою виглядають також невірні. Індивідуальні студії з успіхом практикуються у всіх видах мистецтв і в Европі і в Америці.

Гадаю, що ми вже повинні уникати приниження і переслідування за особисту ініціятиву в житті й творчості.

Прийміть, Пане Редакторе, вислови моєї щирої поваги до Вас.

Ню Йорк, 17 травня 1954 р.

Мирослав Радиш.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ДАРІЇ ЯРОСЛАВСЬКОЇ

В неділю, 9 травня ц. р. відбувся в Українському Літературно-Мистецькому Клюбі у Филаделфії, літературний вечір письменниці Дарії Ярославської.

Дарія Ярославська відома західньо-українському читачеві, як авторка повісти „Полин під ногами", яка здобула їй літературну нагороду у Львові. Повість ця розказує про те, як молода українська дівчина пробивається крізь життя, старанючись усамостійнитись у важких умовинах окупації.

Недавно вийшла друком книжка Дарії Ярославської „Поміж берегами". Ця нова повість має темою життя у скитальчому таборі і здобула авторці широкого читача між нашими еміґрантами.

На вечері з коротким словом про письменницю виступив проф. Богдан Романенчук, характеризуючи дотеперішню працю Ярославської. Щиро привітав письменницю голова Филаделфійського Літературного Клюбу дир. Володимир Дорошенко, бажаючи їй нових успіхів.

Приявні на вечері вислухали фраґмент нової сенсаційної повісти Ярославської з життя українського дивізійника на еміґрації під назвою „Жінка з таємницею".

Дарія Ярославська саме тепер видала ще одну повість із життя українського театру в Галичині під назвою „В обіймах Мельпомени". До друку підготувала збірку новель з американською українською тематикою.

Т.

ВЕЧІР В. БАРКИ ТА І. СОНЕВИЦЬКОГО

Один із літературних вечерів Українського Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку був подуманий ориґінально. Комусь прийшла щаслива думка заповнити вечір глибокими думками про всесвіт, вічну правду і любов — як найвище досягнення людини і про найвищу Силу, що керує всесвітом.

Письменник Василь Барка — прочитав кілька розділів з свого нового твору „Поема про невидиме сонце". Були це нові есеї, повні глибокого і небуденного змісту, пройняті релігійним настроєм. В них, може, бракувало певної філософічної системи, але були вони ориґінальні і свіжі. А передусім гарна форма викладу і прекрасна мова письменника полонили слухачів. Треба підкреслити, що В. Барка творить нові слова і окреслення в дусі української мови, і тому його „новотвори" не вражають штучністю і дивовижністю, навпаки, сприймаються легко та збагачують нашу мову. Читання окремих уступів з „Поеми про невидиме сонце", попередили і закінчували музичні твори композитора Ігоря Соневицького. Композитор виконав на фортепіяні дві прелюдії (ц-моль та е-моль) і симфонічні ескізи (у формі подачі скондензованого матеріялу до симфонічного Аллеґра). Музика І. Соневицького випливає з нових джерел творчого імпульсу. Виразово-емоційна лінія, що пронизувала його кожний твір, консеквентно розвивалася і невблаганою лявіною котилася по драматичних полях поступневого крешченда аж до річилищ своєї мети.

Справді, такий вечір мистецького слова та музики досягнув своєї мети, і слухач мав повне естетичне задоволення, перейнявся поважними думками про вічність, силу духовости, постійні мистецькі вартості, віру в гармонію і чудесні цінності життя.

Деякі модерні напрямки в мистецтві безумовно мають тенденції розкладові, деструктивні і дефективні. Натомість мистецтво згаданого вечора має ознаки конструктивні, будуючі, що пробуджують до творення нових форм і змісту мистецького вислову.

Т. Ш.

НОВІ КНИЖКИ

Іван Німчук. „Нове Слово" — перший український популярний щоденник у Львові (1912-1914). Едмонтон, Алберта, Канада, 1954, ст. 36. Бібліотека Католицької Акції, ч. 16.

Автор розповідає про перший український популярний щоденник у Львові „Нове Слово", який появлявся в 1912-14 роках та стверджує, яку велику ролю відограє в освідомлюванні найширших мас населення друковане слово — подане в зрозумілій формі на сторінках щоденника. Але деколи про це забувають співробітники часописів та пишуть до щоденника таким стилем, немов би це були записки якоїсь наукової інституції. Книжечка ред. Німчука — це цінний причинок до історії української преси й українського національно - культурного життя взагалі.

Інж. Андрій Качор. Ольга Бачинська. (Нарис її життя та громадсько - кооперативної праці). Накладом „Братства Маслосоюзників" у Канаді й США. Вінніпеґ, 1954, ст. 32.

З приводу недавної смерти своєї визначної співробітниці — „Маслосоюз" на еміґрації вшанував Ольгу Бачинську (1876-1951), оцією книжечкою, що її написав інж. Андрій Качор. Автор зібрав усе, що тільки можна було зібрати далеко від рідних земель, про різнобічну працю цієї енерґійної жінки, яка більше як півстоліття працювала на полі громадсько-харитативної та кооперативно-економічної праці, виказуючи при цьому ще й мистецькі заінтересування народним мистецтвом. Вона вмерла в тому Стрию, в якому провела майже все своє життя.

О. Йосафат Жан, ЧСВВ — Богдан Казимира. Великий Митрополит. Едмонтон, 1954, стор. 32. Бібліотека Католицької Акції, ч. 17.

Отець Йосафат Жан, ЧСВВ, розповідає про свої зустрічі з Митрополитом Андреєм Шептицьким в Канаді, Львові та Відні і при цій нагоді згадує й про свою дипломатичну службу після першої світової війни (1918-1923). Богдан Казимира написав статтю під заголовком „Митрополит Андрей і українці в Канаді". В обох статтях є дещо досі невідоме з життя Митрополита Шептицького.

О. Василь Ваврик, ЧСВВ. „Ідіте до Йосифа". В канадійськім Люрді. „Слово Доброго Пастиря". Видавництво оо. Василіян у ЗДА. Рік V, ч. 3-4, березень-квітень 1954, Ню Йорк, 1954, ст. 72. Обкладинка Якова Гніздовського.

Автор оповідає про життя побожного брата Андія у Згромадженні Св. Хреста та про те, як він вибудував величаву та славну на всю Канаду базиліку св. Йосифа в Монтреалі. Цей брат Йосиф народився 1845 року, а помер 1937 року. Ця книжечка написана легким стилем і читається немов цікава повість.

Л. Луців.

● **Театральні, радіові і телевізійні „зірки"** виступатимуть на добродійній імпрезі в шпиталі в Меннесей на Лонґ Айленді, а пізніше переїдуть гелікоптером до шпиталю в Орендж, віддаленому за 60 миль.

Ірина Ш. Шуварська

Лише щоб не вмирати, чуєш, Боже,
Єдиний Творче, Отче любий мій,
щоб в сірій хмарі шлях не зник святий, —
Я серце віддаю Тобі, що схоже

На пташку; відчування пісня їй,
Крил трепетом покинувши вороже.
Любов'ю хай моє життя це зможе;
Стремлінням вище. Як і їй малій

Дай, Господи, побачити надхмарний
І заблакитний простір без кінця,
З якого ллється вічність чистим щастям.

Нехай слова ніколи громовдарні
Не зрушать сяйва з втіхи багреця,
І квіти не хова пожовкле листя.

„ВОЗЗ'ЄДНАННЯ" УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Московські „Ізвєстія" в числі з 5-го травня вмістили статтю, підписану „літературною бригадою" в складі М. Богданової, М. Добриніна і К. Зелінського. Стаття дуже симптоматична і з усією очевидністю задумана, як початкова в серії подібного характеру статтей, що мають підготовити відповідний ґрунт в опінії „широких мас робітників і селян" для організованого у всесоюзному маштабі переведення уніфікації підсовєтських літератур і створення єдиної „совєтської літератури" на чолі з російською, як „першою з-поміж рівних". Недарма її автори нав'язують цю свою статтю до критичних зауваг, зроблених у 1934 році Й. Сталіним, А. Ждановим і С. Кіровим на адресу тодішнього підручника історії СССР, після чого цей підручник був ґрунтовно перероблений.

Головну хибу в підручнику історії СССР добачували комуністичні „історіографи" в тому, що історію Росії викладалося в ньому „окремо (у відриві!) від історії народів України, Білоруси, прибалтійських народів, народів Середньої Азії і Далекого Сходу, а також надволжанських і північних народів — татар, башкирів, чувашів та ін."

Отже тепер, як бачимо, прийшла черга на літератури поневолених Москвою народів. Як пишуть у своїй статті згадані вище „літературознавці", „ці великого принципіяльного й теоретичного значення вказівки Сталіна, Жданова й Кірова цілком мають бути віднесені й до викладання російської (московської) літератури, тим більше курсу совєтської літератури. Подібно до того, як був перебудований курс історії СССР, мусять поступово перебудуватися й літературні курси, в першу чергу совєтської літератури.

Як відомо, курс історії СССР перебудовано згідно з „геніяльними вказівками" в такий спосіб, що ролю й значення в ньому російського народу поставлено на першому місці, як „старшого брата". Історії всіх підсовєтських народів поставлено у безпосередній зв'язок і залежність від історії Московщини, як рішального чинника в житті цих народів. А всю імперіялістичну політику московських царів представлено, як політику прогресивну, скеровану на добро поневолюваних царатом народів (завоювання Кавказу, загарбання земель середньоазійських народів, Прибалтики та ін.).

В який же спосіб підготовляє тепер Кремль „перебудову" літератур підсовєтських народів?

Згадані вище автори пишуть: „Твори многонаціональної совєтської літератури (?) на чолі з російською совєтською літературою допомагають партії й урядові виховувати народ в дусі ленінсько-сталінської дружби народів, в дусі комунізму... Поряд з російськими клясиками від Пушкіна до Горького, всім відомі такі визначні поети й письменники минувшини, як азербайджанський поет Нізамі (12 стол.), узбецький — Навої (15 стол.), українські поети й письменники Шевченко, Ів. Франко, Леся Українка, Коцюбинський, латиський письменник Райніс, естонський — Крайцвальд і багато інших..." Далі витягається на світ цитату Горького, що в 1934 році на з'їзді письменників сказав, що „совєтська література є всесоюзна література, а не тільки література російської мови".

Перебудову національних літератур, а по суті зведення їх до ролі провінціяльних, творених місцевими мовами, відгалужень російської, пропонується переводити в спосіб перебудови навчання літератур по школах. Як відомо, обмосковлювання національних літератур переводиться від самого початку існування совєтської влади на окупованих нею землях (література „національна формою — соціялістична змістом"). В особливо гострій формі це робиться кільканадцять останніх років. Тепер підготовляється рішучий удар по уярмлених культурах — „возз'єднання" їх з російською.

Цього року на філологічному факультеті Московського університету „вперше в його історії", як читаємо в „Ізвєстіях", створено катедру літератур народів СССР. Ця катедра підготовлятиме численні кадри викладачів і науковців, фахівців нової дисципліни — літератури народів СССР, які „звичайно, повинні ґрунтовно знати також і російську літературу". Створення цієї катедри, як патетично заявляють автори статті — „ще одно незаперечне ствердження розквіту літератур соціялістичних народів!.."

Дальшим етапом змосковщення літератур поневолених Москвою народів є заплянoване катедрою літератур народів СССР опрацювання стабільної програми і видавання для всіх національних республік відповідно упорядкованих хрестоматій, підручників та навчальних посібників.

Ну, а звичайно „розроблення теоретичних проблем, узагальнювання процесу розвитку совєтської літератури, різноманітної формами й соціялістичної змістом" — припадає на науково-дослідні інститути всесоюзної і всіх республіканських Академій наук, в тому числі й Київської. Москва диктуватиме, а Київ, Менськ, Рига і Тбілісі розроблятимуть і здійснюватимуть. Цим, власне, й різниться русифікаційна політика царату від московсько-большевицької: рафінованістю, тотальністю і переведенням її, в умовинах терору, руками не самих лише росіян, але й „націоналів".

„Досі, — пишуть „Ізвєстія", — наукове розроблення питань совєтської літератури йшло головно річищем створення історії окремих національних літератур. Тепер в цій ділянці також позначився перелом". Оцей „перелом" і доконується на базі „єдиного наукового центру в системі Академії наук СССР і єдиного науково-педагогічного центру при Московському університеті".

У дні „всенародних святкувань возз'єднання" України з Росією „возз'єднує" Москва також і українську літературу з російською.

В. С-ко

Степан Женецький

КОНСКРИПЦІЯ

(Лемківська гумореска)

— Слава Ісусу Христу...

— Слава на віки Богу...

До панича Михайла, найстаршого сина священика, що то вчився десь аж уві Львові на якихсь високих академіях, прийшов навідатися ґазда Мартин. Михайло знав добре говірливого Мартина, який дуже часто приходив „навідатися", як він сам казав, рано, та розговорившись, — говорив аж до самого вечора і аж пізно в ночі відходив додому. Він дуже любив розказувати за небіжку Австрію, за цісаря, за „войну", яку він перебув цілу, від 14 аж до 18 року на всіх фронтах, про Пруса, „Наталію" та про російський „плєн". Мартин цікавився, що в світі чувати, і чи буде скоро „война". Михайло знав, що коли до нього навідається Мартин, тоді вже йому немає ніякої роботи. Тому, хоч був зайнятий якимсь писанням, коли тільки побачив Мартина, — відложив перо набік і привітався з Мартином.

— А що повісьте, Мартине?

— Ба, нич такого цікавого, прошу сґомосцевого панича, — відповів так, як відповідають всі лемки і почав уважно сідати на „тот панський стів", аби не поломився до мари. А коли сів, закурив люльку і, помовчавши добру хвилину, як годиться чесному ґазді, відізвався до Михайла:

— Та я, прошу сґомосцевого панича, прийшов порадитися ведлук того якогось спису людей, тої скрипції якоїсь, чи як там її пани називають...

— Ага, конскрипції, — поправив Михайло.

— Ото - то - то, скрипції, скрипції, — підхопив Мартин, — бо то, знаєте, ціла біда з тою скрипцією, і чоловік не годен знати, як з нею поступати.

— Та чому не знати, — почав Михайло, — подати докладно свою народність, релігію, обряд, та й по всім. І нема ніякої біди,

— Е, паничу, ви знаєте своє, а я знаю своє, — якось нібито сердито, ніби ображено повів Мартин, — Ви кажете, нема біди з нею, а я вам повідам, що є.... Правда, то і за небіжки Австрії була тота якась скрипція, чи як там її, і тоді була з нею [illegible] ше: тоді була Австрія, був цісар, був батько, і був отець... І тоді якось раз зайшли пани до мене, та й повідають: „Мартине, спишіться" й „Мартине спишіться". Я не похочував, отягався, бо знав, що з того нічого доброго не вийде, лем біда, але коли пани повіли, що то найясніший цісар так веліли, наш батько і наш отець, — я зараз взяв та й списався, Всьом списав, що лем мав: і челядь всю списав, і худібку і маржинку і навіть, — за пробачінням, — свині всі списав. Все до чиста списав, бо де, гадаю, нашого найяснішого цісаря дурити можна... Та не проминуло навіть року від тої скрипції, аж чуємо: війна! Серб з нашим зачинає. А за два, за три дні після того, приходить папір'я, аби син мій ішов на войну. Я папір тай до міста, тай до панів: нема, — кажу, — в мене сина. — Гадаю, може вдасться затаїти, тай оминути тої войни. — Та де там! Пани кажуть: брешеш, Мартине, ти маєш сина, лиш скривати го хцеш. Ти навіть в скрипції списався, що маєш сина. І пішов син, мус біло йти. А ще за пару тижнів, знов приходить папір'я, абим воли гнав до міста, бо цісарське войсько їсти хце. Я знов за папір'я, тай знов до міста, тай знов до панів: „пани чесні, нема в мене волів". А вони знов до мене: „брешеш, Мартине, ти маєш воли, лиш сховавєсь, і цісареви шкодуєш дати... Ти і в скрипції за них списався". Дав я ще воли для цісаря, а сам собі гадаю: от тобі й скрипція!.. А ви, паничу, повідаєте, нема біди з нею. Ви знаєте своє, паничу, а я знаю своє...

Мартин почав набивати люльку, що за той час вигасла, а як набив, — запалив її саморобним кресалом, пакнув кілька разів і говорив далі: „Або вже навіть по війні, за тої велебної Польщі, гадаєте, не мав я біди з тою скрипцією? Го-го-го! Мав, ще й яку мав, ось послухайте: як іно настала в нас тота Польща, то зараз на другий, чи на третій рік прийшли до мене якісь пани, тай повідають: „Мартине, спишіться"... А я повідам: „А чого я маю вам списуватися, що вам з мене ся належить?" А пани кажуть: „то скрипція"... І знов до мене: „спишіться, Мартине, тай спишіться, Мартине"... А я повідаю: — Ну, коли то скрипція, то ся вам не спишу... „Ов, а то чому?", — дивуються пани. — Не спишуся, повідам, бо ми ся не хоче, і що ми зробите... Я вже й за небіжки Австрії, — кажу їм, — списувався, та й кепсько на тім вийшов, але за Австрії варто було списуватися, бо тоді був цісар, був голова, був батько, був отець... А в вас що є? Де ваш цісар, де ваш голова, де ваш батько, де ваш отець? Не маєте! Ви не тільки не маєте цісаря, але навіть короля не маєте. Ба, що короля, ви навіть такого, о, маціцького королика не маєте. І не будете мати, бо ви не варті того, бо ви лайдаки, бо ви гунцвоти!

— Ой, паничику мій, сґомостевий! Лем я так повів, а пани мої розсердилися, почали кричати на мене, сварити. А далі забралися, тай пішли як німиті з хати. А на другий день прийшли шандарі, і я аж три тижні сидів за тоту скрипцію в ґарешті...

— А ви ще кажете, що нема біди: ви знаєте своє, паничику, а я знаю своє.

Фото-Кіно Аматор

НАША ЦІЛЬ

Випускаємо першу окрему сторінку, призначену для широких кол аматорів фотографії і кінематографії. Сторінка подумана, покищо, як неперіодична. Одначе з часом ми зможемо почати видавати її періодично. Це залежатиме від нас самих, тобто від читачів нашої сторінки. „Свобода" із свого боку віднеслася прихильно до наших намагань дати й широком кругам наших фото- і кіноаматорів можливість мати свою власну сторінку і в той спосіб могти вимінюватися досвідом та інформаціями про новіші досягнення у цій галузі аматорського заняття. Нашою сторінкою в „Свободі" ми використовуємо величезний тираж цього щоденника і можливість дістатися у найдальші закутини не лише нашої країни, але й цілого світу, де лише живуть українці. Це насуває теж і конкретну мету сторінки: спричинитися до зорганізування наших фото- й кіноаматорів у об'єднання, що матиме своєю ціллю не лише піднести технічний і мистецький рівень роботи поодинокого аматора, але й спричиниться, за понукою сільного й улюбленого заняття, до плекання ідеї товариського співжиття й братерства, — що й є найширшою метою кожного об'єднання. Тому то редакція „Фото-Кіно Аматора" поставила собі в першу чергу за ціль: попровадити акцію для зорганізування Об'єднання усіх фото- й кіноаматорів українців. Виступаючи об'єднано і зорганізовано, зможемо теж нав'язати постійний контакт із такими об'єднаннями і клюбами, які вже роками існують, провадять свою успішну працю в найширших кругах своїх членів і в міжнародному маштабі, та багато від них навчитися. А як трапиться яка нагода, зможемо теж принести користь і нашій великій справі: — доказуючи реально, що ми, українці, живемо і працюємо і у тій ділянці. Бо треба знати, що, напр. американські фото- й кіноклюби та об'єднання начислюють сотки тисяч членів і розкинені по всіх закутках країни. На базі спільного й улюбленого заняття, яким є фото- й кіноспорт, нам не буде тяжко знайти „спільну мову" з поодинокими людьми чи клюбами, а цієї „спільної мови" нам, українцям, у світі дуже бракує. На базі „улюбленого зайняття" зможемо добути також нових приятелів серед не-українців, що і нам особисто і нашій справі взагалі принесло б тільки користь.

Потреба й життєздатність такого об'єднання, в першу чергу для піднесення технічного й мистецького рівня фото- й кіноспорту, доказана досвідом минулих років в краю, де „Українське Фотографічне Товариство" (УФОТО) у Львові, не лише об'єднувало фото- й кіноаматорів, але й уладжувало періодично фотографічні виставки та конкурси і видавало відомий у краю місячний журнал „Світло й Тінь", що своїми публікаціями визначних мистців фото- й кіна, підносив постійно технічний і мистецький рівень цієї штуки серед широкого загалу. УФОТО уряджувало для своїх членів курси і удержувало добре устатковану фотолябораторію у будинку Муз. Інст. ім. Лисенка, де й містилася домівка УФОТО, що була одним з кращих у Львові місць зустрічі для членів і запрошених гостей, від професора університету аж до учня гімназії, що зв'язані спільним, улюбленим зайняттям, проводили приємно й корисно час на товариській гутірці і дискусіях чи рефератах, ілюстрованих власними фотографіями чи фільмами. Багато з бувших членів УФОТО живуть тепер у цій країні. Членом УФОТО й співредактором „Світла й Тіні", (кінематографічної секції) був і редактор цієї сторінки. Вони напевно продовжують займатися фотографічним та кіновим мистецтвом. Вони були теж першими, що два роки тому намагалися рушити з місця справу зорганізування аматорів в об'єднання (д-р Дмоховський — 1950, мгр. Ярослав Бакович — 1952), одначе ці намагання не увінчались успіхом, головно з технічних причин.

Користаючись з можливости видавання цієї сторінки, — звертаємося до всіх, кому дорогою є справа фото- й кіномистецтва, особливо до бувших членів УФОТО, відгукнутися на наш заклик, висловити свою думку та дати свої пропозиції і проєкти як теж і конкретні пляни, щодо можливостей нашої організації. На терені метрополітальної округи (Ню Йорк і околиця) ця справа була вже обговорювана з Літературно-Мистецьким Клюбом, де фото- й кіноаматори могли б мати свою секцію; як виглядала б справа в інших наших великих осередках — про це могли б сказати заінтересовані особи на місцях. Просимо отже, подавати інформації та конкретні пропозиції в цій справі.

Звертаємося теж до всіх аматорів з пропозицією взяти активну участь у співредаґуванні нашої сторінки, надсилаючи статті на актуальні теми, які були б цікаві для широкого загалу наших читачів. Дуже пожаданими були б теж статті на тему фото- й кіноестетики й мистецьких норм. Далі просимо писати статті з власного досвіду у ділянці найновішої техніки у фото й кіно, як колір, стереотипна фотографія й кінематографія (3D), звук у кінематографії, поради початкуючим аматорам тощо. Спільними силами і зорганізованістю можемо, кожний з нас індивідуально та всі разом, добитись кращих успіхів у цій інтересній ділянці.

Від відгуку можливо найширших кол наших аматорів залежатиме доля об'єднання, а від співпраці з редакцією нашої сторінки — чи ми наш досвід зможемо передати початківцям та утримати високий рівень української фотографіки й кінематографії так під технічним, як і під мистецьким оглядами.

Користаймо з нагоди!

Ніде в світі фото- й кіноаматори не мають змоги користати з благ фотографування й фільмування так, як маємо ми у ЗДА. Ми маємо змогу придбати найкращу апаратуру без найменших обмежень. Можемо користати з найновіших досягнень фото-хемії і маємо до диспозиції найкращі фотоматеріяли для фотографування й фільмування. До наших послуг найновіші матеріяли і прецизно випрацювані методи для кольорової фотографії і кінематографії. Майже кожний з нас має автомобіль, з поміччю якого досхочу може шукати за мотивами для цього гарного й пожиточного зайняття. Особливо працююча молодь має змогу купувати приладдя і матеріяли для фото і кіно спорту, тому, що має гроші, свої власні, а при тому ціна поодиноких апаратів і матеріялів є відносно низька і не обтяжує надмірно навіть найнижчого бюджету. Живемо в середовищі, в якому фото- і кіноспорт є в найвищих межах розвинений. Можемо користати з десятків спеціяльних журналів, призначених для фото- і кіноаматорів. В кожній найменшій закутині ЗДА маємо можливість відвідувати виставки й фільмові покази місцевих фото- й кіноклюбів. Можемо бути членами тих клюбів, і брати в них активну участь, а при тому користати з досвіду їхніх членів і підтягатися до вищого рівня. В найкоротшому часі можемо стати членами Об'єднання фото- й кіно-аматорів українців і провадити шляхетне змагання з іншими такими об'єднаннями. — Одним словом, маємо ідеальні обставини плекати й розвивати наші сили в цій прегарній ділянці.

Та не зважаючи на ці ідеальні обставини, ми якось залишаємося позаду в цій ділянці. Тисячі наших людей у ЗДА фотографують і фільмують. Особливо серед молоді мало хто не займається цим спортом. Раз-у-раз маємо нагоду спостерігати як багато наших людей мають фото- й кіноапарати. Особливо на великих збірних прогулянках, на здвигах і зустрічах.

А все таки, оглядаючи в різних публікаціях фотографії чи фільми з життя українців в Америці, ми таки мало знаходимо добрих чи непересічних праць. Очевидно, що причиною цього є й те, що багато з наших аматорів — все ще є початківцями. Вони не мають досвіду і задовольняють себе кожним вислідом, який можуть осягнути.

Багато чинників спричиняється до того, щоб піднести загальний рівень у фото- й кіноділянці. Першою річчю по купні апарату є простудіювати всю проблему з технічного боку, — навчитися обходитися з апаратом і познайомитися з матеріялами, яких прийдеться уживати. Другим кроком є читання відповідної літератури і огляданя праць досвідчених аматорів. При цьому треба старатися осягнути таких вислідів, як вони, а при невдачі завдати собі труду знайти причину неуспіху. Та найкращим способом, відомим дотепер, є обов'язково належати до об'єднання чи клюбу фото- й кінолюбителів, де можна було б оглядати праці досвідчених членів і дістати від них потрібні вказівки та поради. Це дістєся на сходинах, або спеціяльно для цієї цілі уладжуваних рефератах і показах.

Конечність організування Об'єднання в широкому розумінні, а поодиноких фото- й кіноклюбів в поодиноких місцевостях серед українців в ЗДА, є очевидною, коли маємо на увазі піднесення загального рівня нашої фотографії й кінематографії. Лише в той спосіб зможемо вповні використати ті всі можливості у тій ділянці, що їх дає нам наш побут у цій і під цим оглядом благословенній країні.

Ігор Сорочко,
б. секр. УФОТО.

Пентапризма

Безконечні дискусії провадилися вже давно і провадяться ще й тепер на тему: „Якою повинна бути ідеальна фотокамера?" — Відповісти на це питання в часах, коли нормальним уважався серед аматорів фотографії формат 13×18 цм., що в цалях становить приблизно 5×7, було не тяжко. Усі вимоги відносилися одиноко до зменшення формату, беручи під увагу невигоду маневрування такою тяжкою камерою, одначе всі основні елементи залишалися такими як попередньо. Так прийшла ера камери формату 9×12, яка тривала довгі довгі роки ще перед першою світовою війною і по тій війні. Фотографія почала виходити із студій і нею почали займатися щораз ширші кола аматорів. — Вимога зменшення апарату, щоб можна було його забирати із собою і на прогулянки, і в гори, привела в дальшому, на світ, як стандартний, формат 6×9, що показався дуже вигідним і домінував довгі роки. Але основні елементи побудови такого апарату залишалися далі такі самі, хібащо скляні платівки замінено фільмом. І хоча як вигідним показався фільм, все ж таки він виніс із собою одну велику невигоду: виключив уживання матівки, що в попередніх камерах становило основу композиції образу, його наставлення на бажану гостроту та його правильного уміщення в форматі.

Починається предовжезна ера фільмової камери, де матівку заступлено призматичним або рамовим візієром, які через свою неточність відбирали цілковито або у дуже великій мірі можливість композиції образу, його гострого наставлення і правильного уміщення. Це потягнуло за собою незчисленну масу негострих, зле компонованих і, дуже часто, з пообтинаними головами чи ногами фотографій, які часто зустрічаємо у наших альбомах. Та, з другого боку, вигода користування такою комерою спопуляризувала до небувалих розмірів фотографію, і цей спорт охопив найширші круги аматорів. — Цей низький рівень фотографічного образу приписуємо бракові матового скла в апаратурі, на якому образ можна піддавати критичному огляданню. Ця „туга за матівкою" спонукала шукати нових доріг і розв'язок для конструкторів апаратів. Широка публіка ніяким способом не хотіла вже прийняти назад великого формату камери, але вимагала основних поліпшень на камерах малого формату.

Дальший розвиток пішов двома шляхами:

1.) Випродуковано камеру мініятурного формату (Ляйка і інші подібні), які не впровадили вправді матового скла до апарату, але зате впровадили т. зв. оптичний візієр, що працював з найвищою докладністю, як рівно ж впроваджено злучений з оптикою далемір, що давав можливість одержувати абсолютно гострий рисунок фотографованого образу, бо такої докладної гостроти неґативу було потрібно для пізнішого побільшування образу на папір.

2). Випродуковано дзеркальну камеру малого формату (Роляйфлекс, Контафлекс, Екзакта і ін.)

Перший тип камери (Ляйка і ін.) давав аматорам в руки незвичайно зручний інструмент для швидкого фотографування з максимальною точністю, і це потягнуло за собою небувалий розвиток репортажної та спогадової фотографії, і в руках високої кляси фотографів спричинилося до піднесення рівня й мистецької фотографії. Однак брак матового скла в тих апаратах і візієр, що заступав його, своїм малим форматом, все ж таки не давав змоги оглядати фотографований образ у його повному форматі, а тим самим не давав можливости або дуже утруднював композицію і мистецьке оцінювання образу при зніманні.

Другий тип камери (Роляйфлекс і ін.) був дальшим кроком вперед у шуканні „ідеальної камери". Образ можна було оглядати на матівці, його компонувати, оцінювати, наставляти на бажану гостроту і т. д. Цей поворот матівки дав поштовх до незвичайного розвитку мистецької фотографіки Всі найкращі фотографічні образи останніх двох десятиліть були у переважній більшості роблені дзеркальним типом апарату. Образ не був відвернений догори ногами, як в камерах з матівкою давнього типу, і хоча були відвернені права і ліва сторона образу, все ж таки це давало змогу докладної і дбайливої композиції. Цей тип камери зближався дуже до типу „ідеальної камери" і був ще поліпшений тим, що два об'єктиви (як у Роляйфлексі і ін.), з яких один служив для візування а другий для самого знімання образу, заміненo одним об'єктивом (Графлекс, Екзакта і ін.), який виконував обидві функції, і це уліпшення спричинилося ще до зменшення величини камери, а при тому давало змогу вимінювати об'єктиви, що при двооких дзеркальних камерах було неможливим.

І так ми зблизилися до „ідеального типу камери" — однoокої дзеркальної камери. Цей тип камери задовольняє всі майже вимоги, що їх ставимо тепер до ідеальної камери: 1. можливість оглядати образ на матівці, 2. можливість вимінювати об'єктиви, без потреби уживання додаткових візієрів для кожного поодинокого об'єктиву, 3. можливість уживати фільмів, а не скляних платівок, 4. усунення паралякси, 5. зредукування до мінімум об'єму камери, 6. огляданя образу з висоти ока, 7. огляданя на матівці неперевернeного догори ногами образу, 8. огляданя на матівці невідверненого правою і лівою стороною образу.

До недавнього часу всі дзеркальні камери, як ми вже згадали, задовольняли ці вимоги, за винятком того, що образ на матівці треба було оглядати з висоти пояса, що давало в дуже багатьох випадках не завжди побажаний ефект т. зв „жаб'ячої перспективи, і образ на матівці був відвернений правою і лівою стороною, що вимагало при композиції образу постійного узглядиювання цього фактора. Та в останньому часі і ці дві вади вдалося конструкторам цілковито усунути впровадженням на місце матівки т зв. пентапризми.

Це є п'ятигранна призма, яка має п'ять робітних площ, з яких одна заматована і служить як матівка, а решта виконують функцію відвернення образу в той спосіб, щоб у висліді до нашого ока дійшов реальний, невідвернений образ фотографованого об'єкту. Крім того, візований з висоти ока образ побільшується в два-три рази, а це при форматі в мініятюрних камерах, що становить заледве 24×36 мм, є дуже потрібним. Такі типи камер продукують в останньому часі багато великих фірм і на ринку ми маємо вже багато моделів таких камер: — Контакс „С", „Д", Пентакон, Екзакта „УС", Ректафлекс, і в останніх днях — Контафлекс.

Уважаємо камери того типу за „ідеальні" під кожним оглядом і на цьому місці звертаємо увагу на них наших читачів. — По появі тих камер, до дискусії на тему „ідеальної камери" залишається ще лише одна вимога: вбудованого в камеру автоматичного світломіра, що при кожному світлі наставляв би автоматично, без нашої участи, діяфрагму об'єктиву на потрібний отвір. Думаємо, що й ця проблема є справою вже недалекого часу.

Ф.

Магнетичне озвучування фільмів

Найбільшим недомаганням аматорських фільмів є відсутність звуку, і це було й довго ще буде найбільшою болячкою у проблемі аматорського фільмування. Всі способи для одержання звуку поза, очевидно, нормальним оптичним звуком, що був недоступний для аматорів в першу чергу із-за великих коштів і скомплікованої процедури, не давали задовільних результатів, головно тому, що звук, чи радше звуковий запис, не були органічно зв'язані з фільмом. Звук виходив не з звукової доріжки на самому фільмі, але з віддаленої від нього доріжки, чи то на фонографічному кружку, чи на окремій тасьмі. Це вимагало при проєкції ставити поруч проєктора ще іншу машину і відбивалося дуже некорисно при синхронізації звуку з рухом на образі. Ідеальним залишався одиноко оптично записаний звук, а це викликало потребу мати осібну апаратуру, яка відносно багато коштувала. Далі, як відомо, для запису звуку треба було вживати спеціяльного світлочутливого фільму, який треба було так само проявити як і образ. Відтак належало виготовити копію образу на ще одному, вже позитивному фільмі і аж на цій копії образу акопіювати теж негативний образ звукового запису.

Як бачимо, кошти були надто великі для аматора, і заледве оправдували себе в т. зв. „звуженій" або півпрофесіональній продукції, де частину коштів міг продуцент-аматор дістати назад. Теж дуже великим недомаганням оптичного звуку в аматорській практиці було й те, що при записуванні звуку треба було мати ідеальні акустичні обставини, бо кожна поправка вимагала переробки запису звуку, а значить і додаткових коштів. На такі ідеальні акустичні обставини могли дозволити собі тільки професіональні студії. В останньому часі, вправді, вдалося конструкторам кіноапаратури значно обнизити кошти звуку на фільмі. Випущено на ринок цілий ряд апаратів, що рівночасно на одному й тому самому фільмі записували і образ і звук. Запис був дуже добрий і задовільний, однак вимагав великої дбайливости при записуванні звуку і при зніманні образу. Бо відомо, що запис звуку пробігає на звуковій доріжці приблизно на 27 образочків наперед перед образом і, напр., вимовлене слово на образі не йде паралельно з тим самим словом, записаним на звуковій доріжці. Це тому, що фільм приймає на себе запис образу в той спосіб, що задержується на частинку секунди, а потім просувається на довжину одного образочка, знову задержується і т. д. У висліді це спричиняє каскадичний рух фільму в тому місці, де записується образ. Для записування звуку, одначе, потрібно плинкого, рівномірного руху фільму і тому, за прийнятим технічним стандартом відбувається воно на 27 образочків фільму попереду того місця, де записується образ.

Ця різниця між положенням образка і звуку на фільмі має дуже велику невигоду в системі, якою рівночасно записуємо образ і звук на тому самому фільмі. Коли приходиться монтувати фільм, то ми втинаємо його в тому місці, де нам потрібно, і переставляємо цілу сцену, зліплюючи її з іншою. Але, вигинаючи фільм з уже записаною звуковою доріжкою, ми втинаємо також і звукову доріжку і то не в тому самому місці, а за різницею 27 образочків. Тому кожна витята сцена має на собі з початку і в кінці звук з попередньої чи наступної сцени. — Цього можна уникнути при зніманні в той спосіб, що з початку і в кінці кожної сцени даємо пробігти фільмові одну хвилину не записуючи звук лише образ. Але цього не можна уникнути тоді, коли ми хочемо із сцени викинути при монтуванні її частину, т. зв. кадр, із середини сцени. Цей дефект і невигода цієї системи, тобто одночасного записування звуку і образу на тому ж самому фільмі, давалися особливо відчути при огляданні останніх фільмів Кінохроніки „СУМА-Фільм", які були виготовлені саме цією методою. Наостанку скажемо ще й про те, що виготовлення фільму із оптичним записом звуку вимагає дуже дбайливої хемічної обробки і осібних машин, а це очевидно лежить поза можливостями пересічного аматора. Тому то з повищих причин майже всі аматори-фільмовці не могли користати із благ звуку на фільмі, але без винятку всі тужили за звуком на своїх фільмах.

Така майже безнадійна ситуація тривала до 1953 року. Однак в цьому році сталася велика переміна. У фаховій пресі появилися вістки, що фірма РСА, а за нею і Белл-Гавел випускають на ринок прожектори 16 мм фільму, з поміччю яких можна магнетичним способом давати звук, тобто записувати голос і музику на осібній, наложеній на фільмі т. зв. магнетичній доріжці і, награвши музику чи голос за поміччю мікрофону, — негайно, без ніякої лябораторійної обробки, одержати перфектну репродукцію запису через голосник. Прожектор діє в той самий спосіб, як відомий записувач звуку т. зв. „тейпрікордер", що в тому часі був вже відомим і масово продукованим Мало того, записаний звук, при невдалому записанні, можна було змазати і відразу ж зробити свіжий, поправлений, запис. Це можна повторювати незчислиму кількість разів. До того ж, продуценти обіцяли у проспектах що запис звуку можна робити на обох уживаних швидкостях фільму — 16 і 24 образочків на секунду, що давало можливість озвучувати старі німі фільми, — всі без винятку накручені із швидкістю 16 образочків на секунду. Треба тільки на них наложити звукову доріжку, яка то операція коштує 2,5 цента від фута. Та мало ще й того. Прожектор, що становив основу тієї нової системи озвучування фільмів, був пригожий не лише до показування фільмів з магнетичною, новою, звуковою доріжкою, але, через переставлення держачка, без ніяких додаткових приладів приймав фільм з оптичною звуковою доріжкою для проєкції, що давало змогу висвітлювати на тій самій машині теж і готові вже професійні 16 мм. фільми. Ціна того апарату була лише на 20 відсотків вищою за ціну нормального, дотепер уживаного звукового прожектора для 16 мм. фільму. Не диво, отже, що це повідомлення було ревеляцією, і найбільш побажаною новиною для всіх фільмовців, аматорів і професіоналістів.

За кілька тижнів по проголошенні цієї новини, фірма Белл і Говелл оголосила, що в найближчому часі вона проведе демонстрацію такого прожектора. Демонстрація відбулася в січні 1953 року в одному з найбільших готелів у Ню Йорку і була призначена для фахової преси і фільмових експертів та продавців фото- й кіноприладдя. На цій першій демонстрації був присутній також і автор цих рядків. Показалося, що цей прожектор був ревеляцією не тільки в ділянці озвучування 16 мм. фільмів для аматорів і професіоналістів, але й при усьому спрощенні цілого процесу, якість одержуваної репродукції голосу і музики кидала в тінь все, що дотепер було досягнене, не виключаючи й оптичного записування звуку.

Всім приявним на згаданому показі стало ясно, що від цієї хвилини магнетичне записування звуку на 16 мм. фільмі ввійшло в нову, технічно досконалу фазу, і дає певність, що ця нова метода відкриває нові можливості розвитку 16 мм. фільму не лише для аматорів фільмового діла, але заміняє всіх поважних і досвідчених аматорів фільмування у можливих продуцентів фільмів, призначених для „звуженого" ринку. — тобто для потреб поза великими кінотеатрами, де висвітлюються 35 мм. фільми, тобто для потреб шкіл, церков, клюбів, товариств, бизнесових компаній і т. д. Тому й не диво, що майже всі приявні, в тому числі й автор цих рядків, зробили негайно замовлення на такий прожектор у фірмі Белл і Говелл, і дістали в руки можливість дати своїм фільмам звук, що при дбайливій праці і старанності та досвіді не уступає в нічому звукові на професійних кінофільмах.

В наступних статтях у нашій сторінці будемо інформувати читачів з нашими осягами на цьому полі, а також ділитися набутим досвідом , а коли б повелося нам в недовгому часі зорганізувати Об'єднання фото- і кіноаматорів, то можна буде й продемонструвати вже й деякі праці досвідчених членів Об'єднання. Запрошуємо на цьому місці всіх кіноаматорів, що працюють вже методою магнетичного звуку, до співпраці.

Ф.

Добра новина для власників німих 8 і 16 мм. прожекторів

У фаховій пресі появилося повідомлення про те, що фірма „Сінесонік Ко" в Ню Йорку випустила на ринок адаптер, з поміччю якого можна кожний німий прожектор для 8 чи 16 мм. перемінити в звуковий, очевидно з магнетичним записуванням звуку. Апарат складається з самого адаптера, окремого змішувача з мікрофоном і окремого голосника.

Адаптер вмонтовується на німий прожектор поміж подаючою фільм ролькою і механізм, що транспортує фільм. Змішувач і голосник уміщується поруч прожектора. Ціна апарата 199 дол. Новинкою є те, що коли аматор є, крім німого прожектора, власником теж будь-якого звичайного тасьмового записувача звуку, то потребує набути тільки самий адаптер, а фірма порадить йому, як використати цей „тейпрікордер", — приміняючи його змішувач, мікрофон і голосник. Належить у тому випадку подати фірмі марку посіданого записувача на магнетичну тасьму, щоб одержати всі потрібні вказівки для сполучення з адаптером. У такому випадку сам адаптер коштує тільки 99 долярів. Належить теж подати, купуючи цей адаптер, марку посіданого німого прожектора. Це була б дуже добра розв'язка для тих кіноаматорів, що не можуть набути окремого магнетичного прожектора, який коштує значно дорожче. Для тих, що мають вже і „тейпрікордер", а знаємо, що багато кіноаматорів такий апарат посідають, набуття адаптера за таку низьку ціну є дуже вигідним. Замітним є й те, що з адаптера можуть користати й ті, що працюють 16 мм фільмом, як теж і ті, що уживають 8 мм фільму.

Магнетичний звук для 8 мм. фільму

Можливістю записувати звук на магнетичній доріжці були в останньому часі обдаровані теж і кіноаматори, що уживають 8 мм. фільму. Фірма „Кальвін Ко" в Канзас Сіти, у стейті Мізурі, випустила на ринок перший прожектор, призначений для 8 мм. фільму. Апарат вперше був демонстрований на Фотографічній виставці в Ню Йорку минулого року. Фірма відома дотепер з будування незвичайно дешевих звукових апаратів для 16 мм. з оптичною звуковою доріжкою. Новий магнетичний прожектор відзначається дуже старанною будовою і дає добру репродукцію записуваного на магнетичній доріжці звуку. Звукова магнетична доріжка пробігає бережком фільму, що міститься на самому краю по стороні перфорації. — Ширина доріжки 25 тисячних цаля (25 мілс.) і дає дуже добрий запис для говореного звуку. Для записування музики апарат при 16 образочках на секунду належить переставити на 24 образочки на секунду, і, побільшивши в той спосіб швидкість пробігання фільму через магнетичну головку, одержується теж дуже добрий запис музики. Апарат вигідний в оперуванні і приймає 1600 стіп фільму на ролька, що дає змогу безперервного близько півторогодинного висвітлювання. — Проєкційна лямпа на 750 ватів дає незвичайно ясний образ на екрані. Апарат гідний уваги для дуже поважних вісімкарів. Ціна коло 350 дол.

КОЛЬОРОВІ НОТАТКИ

● Кольоровий фільм, як і кожний інший кольоровий матеріял для фотографування, має малу толеранцію у його насвітлюванні і тому ми повинні тямити про це перед натисненням гудзика апарата. Половина ступня прислони, чи то в сторону недосвітлення чи пересвітлення — це все, на що ми можемо собі дозволити, щоб мати задовільний вислід. Тому належить уважно встановити час насвітлення.

● Не забуваймо, що для правильного встановлення часу насвітлення для кольорового фільму належить і те, чи об'єкт заключає в собі темні кольори, чи світлі кольори. При перевазі на об'єкті темних кольорів належить відкрити прислону на пів ступня, при світлих кольорах належить закрити прислону на пів ступня. Цю поправку на половину прислони вправо чи вліво належить узглядити по попередньому встановленні нормального часу насвітлення.

● Модуляцію образу при кольорових працях одержуємо відрізнюванням поодиноких кольорів, а не за поміччю темніших і ясніших місць, як це діється у чорно-білій фотографії. Тому не потребуємо бічного і півбічного освітлення об'єкту при його фотографуванні в кольорах. Найвідповідніше освітлення для кольорових праць є повне фронтове освітлення об'єкту. При кольорових працях належить завжди уникати глибоких тіней на об'єкті, що постають саме при бічному освітленні. Якщо не можемо уникнути глибокої тіні на об'єкті, — тоді треба відкрити прислону на половину або цілий ступінь.

● При зніманні в кольорах краєвидів, які складаються на половину з ясного голубого неба і темної зелені на землі, що зустрічаємо майже на всіх краєвидах, належить встановити правильний час насвітлювання для зелені. Небо, навіть дещо пересвітлене, буде синім, хоч і помітно яснішим. Одначе недосвітлена зелень вийде на образі майже чорною, а це знищить цілковито ефект краєвиду.

● Якщо робимо знимання над побережжям моря, тоді маємо до діла із ясними кольорами: голубим небом, сіро-голубою водою та й в додатку ще з відбитим від води світлом. Тому належить вважати цей мотив за дуже ясний і прикрити відслону на один ступінь. Те саме відноситься й до краєвидів в високих горах зі снігом.

● Квіти в кольорах належить знимати близьким пляном. Значно кращий ефект дає одна-дві квітки з близького пляну, як тисячі квітів з далекого пляну. При зніманні з близького пляну належить відкрити заслону об'єктиву на пів ступня від нормальної. Теж треба дбати про гостре наставлення об'єкту. Негострі близькі пляни не мають ніякого ефекту.

● Для кольорової фотографії не вживається ніяких кольорових фільтрів, як при чорно-білому зніманні. Тому не забуваймо зняти чи викрутити фільтр, якщо закладаємо до камери кольоровий фільм. Кольоровий фільтр знищить цілковито рівновагу (балянс) у кольорах.

● При зніманні при штучному світлі кольорових об'єктів належить не забувати, що пересування лямп на два рази більше віддалення від об'єкту вимагає в чотири рази довшого насвітлення, бо сила світла лямпи зміняється у квадратному відношенні до зміни віддалення. Про це дуже часто забувають фільмовці, що змінюють віддалення апарата від об'єкту, маючи прикручені разом з апаратом лямпи. Результат — недосвітлені кадри. Це теж стосується і до чорно-білого знимання.

А ВЖЕ ВЕСНА, А ВЖЕ КРАСНА...

Кругом весна. Природа і люди радіють її приходу, вітаючи її кожне на свій лад. В парках розцвіли дерева, клюмби запишались різнокольоровим цвітом.

Все це збуджує охоту в фото- чи кіноаматора до нових вправ у вдосконаленні в цій ділянці.

Фотографія, кіно — сьогодні в Америці стали буденним явищем. Фото- й кіноаматорство тут розповсюджене дуже сильно. Я сам маю велике заінтересування в фотографії та кінематографії. Придбав собі не злий фотоапарат і як наслідок цього — велика кількість знимок з родинного та товариського життя.

Переглядаючи знимки з-перед кількох років, відтворюю спогади з минулого: ось маленька Маруся чи Івасик — ще лише кількамісячні немовлята, — „пасуть коні" чи кричать, вимахуючи ручками і ніжками... Там вони вже більшенькі і ставлять перші кроки — яка радість і заразом непевність пробивається в їхньому личку!.. А тут приятелі і знайомі, над морем-океаном, вирвавшись в гарячий літній день з міста, насолоджуються морською прохолодою... Вони, ці знимки лежать у вас у хронологічному порядку, чергуючись за порами року.

Це один варіянт з ділянки заінтересувань у робленні знимок, хоча, очевидно, вони можуть бути різнородні, як різнородне є людське життя і людські уподобання.

Але коли ви вже заавансувались у фотографії, вас вже не вдоволяє сама фотографія, і ви вступаєте в другу стадію, вищу — кіноаматорства. І це неважно, яку кінокамеру ви маєте — „вісімку", чи „шістнадцятку", звукову чи німу — це все залежить від вашого уподобання і спроможности — ви „творите життя" на імпровізованому (зі скатерті чи простирала) чи справжньому екрані.

Це вже щось інше як знимка. Тут встають перед вами „живі" сцени з життя рідних і друзів. Я пережив цей перехід від фотографії до кіна і сам переконався, яку радість дає цей перехід (прошу не думати, що я закинув фотоапарат і перестав робити знимки!).

Особливо цінним є кінофільм тоді, коли персонажі у ньому не позують, але виступають натурально-життєво.

Нещодавно я придбав собі кінокамеру „вісмку" „Revere 80" та проєктор тої самої марки. Ціна розмірно невисока і кожний кіноаматор може здобутися на неї.

Ціллю оцих моїх рядків є не пропаґування фотографії та кінематографії. Цю „Америку" відкрито вже давно. Я хочу лише сказати, що фотографія і кіно, як зазнав я це на власному досвіді, виробляють у фото- чи кіноаматора почуття краси та композиції і дають йому приємність, зближену, мабуть, з тою, якої дізнає художник.

Одна завзята аматорка сказала: „Я радію, коли довідуюсь, що ще один українець придбав собі фото- чи кіноапарат. Повинно бути якнайбільше українців, які цікавляться фотографією, бо це не тільки показник нашого матеріяльного, але й духового росту". — І вона має рацію.

Але фотографія вимагає вміння, практики, і кожному з нас відомо, що може бути знимка і „знимка". На мою думку, аматор повинен змагати визволитись із того, щоб в його альбомі не було знимок, які „вдалися" і які не вдалися. А „вдаються" нам чи „не вдаються" знимки чи фільми лише тому, що ми непевні себе в даному випадку і робимо „як вдасться". — Є аматори старші, досвідчені, які мають за собою багаторічний досвід, — і є почтківці, які ставлять перші кроки і потребують поради, щоб, зробивши парнадцять „невдалих" знимок, не розчарувались.

Тому, на мою думку, всі українці фото- й кіноаматори нюйоркської метрополії, а то й цілого краю, повинні зорганізувати клюб фотоаматорів, де б збирались разом без різниці віку й умілости та обмінювались досвідом. Там досвідчені аматори могли б давати час від часу доповіді. Там могли б бути виставлені кращі зразки фотографії, могли б бути висвітлювані фільми, уряджувані конкурси на кращі досягнення в ділянці фотографії чи кіна.

Я належу до, може, наймолодших (не віком) фотоаматорів і думаю, що в такому клюбі зміг би багато навчитися і знайти відповідь на не одне питання, яке стоїть переді мною не розв'язане. — Клюб давав би всім його членам стимул до того, щоб, роблячи знимку чи кінофільм, не дивились вони на них як на розвагу, яка може бути виконувана абияк, але щоб кожний аматор ставив до себе більш критичні вимоги.

Зрештою — організування клюбу фото- й кіноаматорів — не нова ідея, бо такі клюби чи гуртки вже існують по деяких наших осередках. Одначе я маю на думці такий клюб чи об'єднання, щоб до нього належали всі українці, які цікавляться цією справою. І мені здається, що такий клюб на терені нюйоркської метрополії дав би почин до зорганізування об'єднання українських фото- й кіноаматорів на терені цілої Америки.

М. Твердовський

Рік I. Ч. 1.

„ФОТО-КІНО АМАТОР"
Сторінка для аматорів фотофрафії і кінематграфії
Редаґує: Софрон Федів, ACL

"THE PHOTO-CINE AMATEUR"
Photography & Cinematography Page
Editor: Sofron W. Fediw, ACL

Адреса: „Svoboda" c/o Sofron Fediw, P. O. Box 346, Jersey City, N. J.

ПОЯСНЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ

Американський Комітет для Визволення від Большевизму розіслав 8-сторінкове „Пояснення пропонованої умови про Діловий Союз", що її Американський Комітет проголосив був 2 квітня ц. р. Тому, мовляв, що той проєкт Ділового Союзу викликав численні публічні запити, статті й дискусії, в яких було чимало непорозуміння, Комітет вирішив видати оце пояснення, якт відповідь на деякі сумніви.

Відповідаючи на сумнів, чому саме Комітет звернувся лише до п. п. Мельґунова й Ґеґечкорі, як репрезентантів КЦАБ і МАКЦ (Координаційного Центру Антибольшевицької Боротьби і Міжнаціонального Антикомуністичного Координаційного Центру), „Пояснення" стверджує, що проєкт Ділового Союзу був висланий на адресу лише тих двох діячів тому, що вони вели в минулому переговори з Американським Комітетом про єдиний протибольшевицький фронт, але це зовсім не значить, що в отому новому фронті не можуть брати участи й інші політичні гуртки. Комітет, мовляв, не тримається політики дискримінації і участь в його акції допускальна також для інших груп і активних елементів.

Пояснюючи ближче, що таке Діловий Союз, Комітет стверджує, що це має бути союз між політичною еміґрацією і американським громадянством, що його репрезентує Американський Комітет. Усі проблеми, які торкаються часу, що прийде після упадку большевизму, лежать поза сферою діяльности Ділового Союзу. Американський Комітет не є компетентний вирішувати такі проблеми, або навіть піддавати суґестії, як їх вирішувати, і тому не може й не візьме участи в дальших дискусіях на подібні теми. Це виложено, мовляв, у „Принципах". Ці принципи не вичерпують всіх проблем, зв'язаних з будуччиною заторкнених народів, але творять базу для актуальної співпраці. Американський Комітет цілком розуміє, що кожна з зацікавлених тут політичних груп еміґрації хотіла б точнішого й докладнішого спрецизування програми, згідно з поглядами й віруваннями кожної такої групи. Але досвід минулого показав, що спроби робити це доводили до наслідків, некорисних для боротьби проти большевизму. Тому Американський Комітет звертається з закликом до еміґрації зменшити своє зацікавлення точками, що торкаються будуччини, й звернути своє зацікавлення головно на проблеми сучасности, на боротьбу проти большевизму. Це, мовляв, не є ультимат, але найповажніший заклик до всіх еміґрантів, свідомих своїх політичних зобов'язань.

Яка роля і функція Ділового Союзу і Ділової Комісії, — про це говорить наступна точка. Отож ті пропоновані клітини є органами дії, а не органами репрезентації. Американський Комітет, як приватна організація, не має права укладати договорів з такими еміґрантськими групами, які називають себе екзильними урядами, передпарляментами чи зав'язками таких урядів або передпарляментів. Американський Комітет не може теж репрезентувати інтересів еміґрації. Він може тільки допомагати таким діям еміґрації, які безпосередньо входять у засяг боротьби проти большевизму. Тому Діловий Союз чи Ділова Комісія не заступають і не подвоюють організацій політичної еміґрації. Ці організації затримують свої давні функції і надалі репрезентують дані еміґрантські кола. Підписуючи умову для покликання Ділової Комісії з Американським Комітетом, ті організації, або окремі особи висловлюють тільки свою готовість взяти участь в практичній боротьбі проти большевизму. Ділова Комісія, якщо буде встановлена, передбачується, як загальний керівний провід в отій практичній боротьбі.

Щодо відношення між Діловим Союзом і Американським Комітетом, то цей останній спростовує закиди, начеб то члени Ділового Союзу мають стати „невільниками", „лакеями", керованими „політруками" з Американського Комітету, заявляючи, що такі підозріння утруднюють взагалі спільну домовленість, Американський Комітет, твердить, що їх можуть висловлювати тільки ті, які шукають оправдання для своєї відмови співпрацювати з Американським Комітетом. Діловий Союз, мовляв, є порозумінням між рівними на базі рівности. Еміґрація дає своє знання Совєтського Союзу і метод боротьби з большевизмом, а Американський Комітет — вносить матеріял і технічну допомогу. Але в Діловому Союзі заступлені також інтереси американського громадянства й американського знання большевизму у зв'язку з світовими проблемами. Тому Американськкий Комітет уважає більш як дивною вимогу декого, щоб ролю Американського Комітету в Діловому Союзі обмежити виключно до технічної допомоги, без права участи у виготовлюванні програми боротьби з большевизмом. Коли б таке сталося, то Американський Комітет опинився б у залежній позиції. Еміґрантські групи, які підписали б умову, призначали б своїх людей до Ділового Союзу й Ділової Комісії. Американський Комітет висловлює суґестію, щоб кожна група пред'явила список більшої кількости своїх представників, з яких, за взаємним порозумінням, можна б було створити персональний склад отих клітин. Персональний склад міг би бути змінливий, але, з уваги на продуктивність праці й кошти, було б бажане, щоб склад не змінювався частіше, як раз на рік.

Американськкий Комітет заперечує, ніби, в отих пропонованих клітинах, мусіли бути виключно нові еміґранти з СССР. Він пояснює, що зазначив був так у своєму первісному проєкті, виходячи з засновку, що нові еміґранти найкраще знають сучасні умовини підсовєтської дійсности і можливості реальної боротьби з большевизмом. Мовляв, треба рахуватися з негайною реакцією совєтських та комуністичних чинників і з тим, як зустріти таку реакцію, і про це найкраще знають нові еміґранти. Але й давні еміґранти з країн СССР, які двадцять чи тридцять років тому залишили свою батьківщину, залишились активними борцями проти большевизму, цікавились весь час ходом подій і зберегли інколи свій духовий провід. Тому, очевидно, вони здібні брати участь при розв'язуванні всіх актуальних проблем, зв'язаних із боротьбою проти большевизму.

„Пояснення" Американського Комітету, з якого наведено вище тільки найважливіші думки, закінчується запевненням, що коли б виринули ще якісь питання, то Комітет готовий дати на них дальші пояснення.

Не входячи в ближчу аналізу цієї останньої заяви Американського Комітету і не піддаючи в сумнів її доброго заміру й доброї волі, треба проте ствердити, що на різні дуже поважні заміти, які виринули були в пресовій дискусії на цю тему, м. і. щодо реальної небезпеки російської суприматії в Діловому Союзі і в Діловій Комісії, нічого тут не сказано, зате додано дещо, що викликає нові неясності. Тільки один малий приклад: вперше зустрічається в цьому Поясненні натак, що навіть окремі особи можуть підписувати з Американським Комітетом умову про співпрацю в Діловому Союзі. Яка ж тоді принципова база зобов'язувала б для творення Ділового Союзу і Ділової Комісії і як виглядало б персональне обличчя щодо кількости й національного та партійного відношення проєктованих клітин?! Подібних неясностей є в „Поясненні" більше.

ВИЗВОЛЕННЯ І САМОВИЗНАЧЕННЯ

(Закінчення зі стор. 2)

сів, їхніх інтересів так само, як наших, — або зазнаємо З'єдинених Держав.

Так, світ став одним сусідським домом. Ловецькі літаки допомогли зробити його цим. Воднева бомба допомогла навчитись цієї правди у нас вдома. А в сусідських домах сусіди мусять діяти разом, щоб поборювати пошесть, гасити вогонь й унешкідливлювати бандитів. Сусіди мусять діяти разом, щоб усі могли втішатися безпекою. Правда ,один сусід, багатий і могутній, не може сам-один запевнити безпеку всім. Один сусід, без повної згоди і співпраці інших, не може зважитися стати і пошлях до атаки на Перл Гарбор 7 грудня, в два місяці згодом. Президент Френклин Д. Рузвелт завважив у 1940 році, що наш східній кордон лежить насправді на Рейні. Сьогодні ми признаємо, що те, що відбувається не тільки над Рейном і Лабою, але й над Вислою, чи навіть над Доном і Волгою на Сході, і над Меконґом і Янґтсе на Заході — безпосередньо торкається країну. Американський нарід зустрів ту подію з невеличким зацікавленням, дармащо. насправді, вона промостила сне й чесне бажання виконувати свободу. Вони мусять практикувати те, що проповідують. Ті, які толочать ногами прапори свободи у своєму власному краю, не можуть розгортати ті прапори поза межами краю. Фактом є, що зовнішній світ відніс в останніх місяцях погане враження щодо нашої щирости як лідера сил свободи. Ми не можемо допомагати в боротьбі проти комуністичного імперіялізму, коли удогіднюємо колоніяльний імперіялізм або допомагаємо йому...

Наш уряд мусить зайняти тверде і простолінійне становище — у користь свободи, прав і достоїнства свободи — для кожного американця і для всіх людей скрізь у світі, не тільки тих під комуністичним пануванням, але також для тих під колоніяльним володінням, не тільки для тих, що перебувають під гнетом наших ворогів, але й тих, що їм їхню свободу заперечують наші приятелі. Мусимо стояти за самовизначення всіх народів, самовизначення в рямцях вільної і згідливої спільноти народів. Уярмлені народи Европи мають бути визволені не шляхом знищення, але шляхом відбудови такого порядку у вільному світі, який розірве і знищить залізну завісу чисгими силами — чинників свободи.

У Найвищому Суді суддя Вілієм О. Доґлес сказав кілька днів тому: „Мусимо перевірити нашу історичну революційну ролю. Ми затратилися в думках про військові бази. Мусимо шукати баз у серцях людей всіх рас". Ось наша історична місія. І це можемо робити. Для цієї цілі маємо зосередити всю нашу енерґію. Наша військова сила обмежена нашими фізичними можливостями. Але наша ідеологічна могутність — безмежна. Вона не має інших овидів, як тільки овиди людського духа й себе саму.

Пройняті тими ідеями і наставлені на таку мету ми, з Божою допомогою, напевне виграємо.

РОЗШУКИ

Дмитро Кочерга пошукує свого сина ІВАНА КОЧЕРГА, років 28, який до 1945 р. перебував в Німеччині, в Берліні. Хто знав би щось про нього, прошу подати вістку на адресу:
DMYTRO KOCHERHA
520 E. 11 St., New York 9, N. Y. U.S.A.

АННА СЛАВУТА пошукує свою сестру Варварку ГОЛОДНЮК з дому, зі села Стрільча, пов. Збараж. Одружена за Петром Кріль. Перед першою війною мешкала в Нюарку, Н. Дж. Хто знав би про них або вона сама, прошу зголоситися на адресу: KOZMA SLAVUTA, P. O. Fisher Branch, Manitoba, Canada.

Пошукую за ЗЕНОНОМ ЯВОРСЬКИМ, сином Марії та Олександра, із Городенки.
Остання вістка в 1943 році із Коломийської Гімназії. Прошу повідомити про себе, або хто б знав про його долю, на адресу:
ROMAN LUCIW
753 Corinthian Avenue,
Philadelphia 30, Pa., U.S.A.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ— КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВИНГС!

III. З'ЇЗД УНДС В ЗДА

Дня 8 травня ц. р. відбувся у Ню Йорку III З'їзд УНДС в ЗДА, в якому приняли участь делегати УНДС з Ню Йорку, Філадельфії, Трентону, Нюарку, Джерзі Сіти та інших ближчих околиць. В листовній та телеграфічній формі надійшли привітання З'їздові, а серед них від Пана Президента Української Народної Республіки д-ра Степана Витвицького та Високодостойної Вдови, Пані Президентової Марії Лівицької.

Також від інших визначних осіб з цілого ЗДА надійшли численні привітання, як також від споріднених УНДС-ів з Німеччини, Франції, Австрії, Англії, Канади, Аргентини, далі — з Міннеаполісу, Дітройту, Шікаго, Бостону.

З присутних на З'їзді вітали: п. ген. О. Загродський, інж. Ів. Крамаренко від Союзу Т-в Сприяння УНРаді, д-р Я. Зозуля — від Централі Союзу Укр. Соціялістів, Майор Дм. Бакум — від Центр. Комітету по вшануванню пам'яті С. Петлюри й Т-ва Сприяння УНРаді в Ню Йорку, мгр. П. Григорович — від Громадського Комітету Укр. Демокр. Організацій м. Ню Йорку, П. Микола Дзябенко — від Організації Демокр. Укр. Молоді (ОДУМ) і інж. А. Гудзовський — від ДОБРУС-у.

На З'їзді був виголошений реферат п. н.: „Могутність" СССР — небезпечний комплекс Західнього світу", що його доповів д-р Є. Приходько.

Після звітів функціонарів Головної Управи й уділення їй абсолюторії були обрані нові органи управи, а саме: головою УНДС в ЗДА обраний проф. д-р Ів. Драбатий, членами: д-р. Є. Приходько, Май. П. Шпірук, сотн. К. Маруцак, інж. З. Івасишин, д-р Т. Сендзік, полк. М. Рибачук, інж. Д. Дмитренко, майор Я. Фартушний, П. Є Квітка, К. Самосій, інж. Гр. Сложинський та інж. А. Зубенко.

До Ревізійної Комісії були обрані: інж. С. Захвалинський, п-і Н. Лівицька - Холодна і п-і Л. Шевчук. До Головного Суду: ген. О. Загродський, полк. А. Валійський й інж. О. Антипців. С. П.

МАЯКИ НЕБЕС

(Закінчення зі стор. 2)

виявилися маяками небес.

Таким чином ми довідалися, що мряковини (дуже невластива назва) — це „Чумацькі шляхи", розсипані щедрою рукою Творця по прірвах всесвіту. Їх у всесвіті стільки, скільки зір у Молочній Дорозі. Найближчі до нас — мряковина Андромеди — віддалена на 500 тисяч світлових років! Великі американські рефрактори дозволяють обсервувати Чумацькі Шляхи, віддалені від нас на 500 мільйонів світлових років (обсерваторія на Мовнт Вілсон) — і ще вп'ятеро дальші — великим оком Паломарського Інституту.

Повернімось думками до давніших часів. Арістотель вважав світ за твориво скінчене. Для Данте, цього геніяльного інтерпретатора філософії на переломі епох — світ є, висловлюючись новочасно — Рімманівською множинністю, в якій геометрія простору має кривину, позначену діянням божественних сил, що виходять з Містичної Троянди. Але вже Микола Кузанус — в половині XV століття — вчить про безконечність всесвіту. Він застосовує до своїх міркувань множинність Евкліда, дл нього є світ нескінченний, безмірний, виповнений вікінченими речами.

Для тих Бог є поза простором і часом; для цих простір і час є у Бозі, що Сам є безконечністю. Для тих час і скінченний (Святе Письмо говорить, що по Страшнім Суді перестане час існувати — так, як і зачався щойно зі сотворенням світу), для цих нескінченний.

Що ж ми? Здається, що Дантова гадка, перетворена, очевидно, в горнилі новітніх міркувань і досліджень, перемагає гадки матеріялістичної школи.

Сьогодні ми є свідками, як новітня астрономія зі своїми сестрицями: астрофізикою, космологією й іншими, дозволяє не лише хемії збагнути таємниці атому, оповідаючи їй про стан атомів в розжарених глибинах зір, не лише математиці переглядати свої принципи, не лише фізиці розширити поле заінтересовань, але переливається широким і глибоким струмом у філософію і віру, здавалося б далекі ділянки, рве їхні береги — але і запліднює їх.

А на берегах всесвіту поглум'яніють зорі...

Книжка й часопис — найнеобхідніші речі в домі культурної родини.

● 146 націоналістичних терористів Мау-Мау в британській колонії Кенії вбито впродовж останнього тижня, 15 ранено і схоплено, а багато інших арештовано. Ця безоглядна акція ведеться після того, як Мау-Мав відкинули ультимат припинити терор.

● Артуро Тосканіні, який кілька днів тому, після концерту симфонічної оркестри в НюЙорку, заявив, що це його останній, публічний виступ, — вертається на постійне мешкання в Міляні. Він має там дім, в якому зберігаються численні пам'ятки з його шістдесятилітньої музичної кар'єри, що мають немалу вартість. Тосканіні був довгі роки головним диригентом Міланської опери Ля Скаля, яка сподівається, що старенький мистець погодиться бути її музичним дорадником.

3 COINS IN FOUNTAIN
Dorothy McGuire makes a splash as Clifton Webb watches in the new Cinema Scope film at the ROXY "3 Coins In A Fountain", filmed in Rome.

Подаємо до відома, що оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини оголошення) пересилати разом з текстом.
Адм. „Свободи".

НІОДНА КУЛЬТУРНА ЛЮДИНА НЕ МОЖЕ ОБІЙТИСЬ БЕЗ ГІДНОГО ЩОДЕННИКА

Вступайте в члени У. Н. Союзу

УВАГА! НОВИНА!
Вже продається нове видання книжки п. н.:
„КОЛИ ЩЕ ЗВІРІ ГОВОРИЛИ"
Це чудово ілюстровані казки І. Франка. Гарна мова, чіткий друк, добрий папір, великий формат з ілюстрованою обкладинкою.
Батьки! Закупіть цю книжку вже!
Чи для хлопця, чи дівчини, — це казки для кожної дитини!
Ціна $1.00
Замовлення і належитість шліть до:
"HOWERLA", 41 E. 7th St., New York 3, N. Y.

УВАГА! СТАНИЦЯ Б-ВА кол. ВОЯКІВ І УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ У.Н.А. В НЮАРКУ УВАГА!
— улаштовує —
ВЕЛИКУ ВЕСНЯНУ ЗАБАВУ
В СУБОТУ, ДНЯ 22. ТРАВНЯ 1954 Р.
В ЗАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛІ
при 180 Вільям вул. в Нюарку
Початок о год. 8. веч. Вступ $1.
До танців приграватиме оркестра п. Вол. Оседедчука в повному складі зі солями на гавайській гітарі.
Реферни співає: п. Р. ЛЕВИЦЬКИЙ.
Дохід призначений на відновлення могил полеглих вояків I УД УНА в Австрії. Комітет.

ПОВІДОМЛЕННЯ:
Український Радіокомітет в Сиракюзах повідомляє все громадянство міста Сиракюз і околиці, що Українські Радіопередачі в Сиракюзах, які були надавані на станції WHEN на хвилі 620 кожної неділі, о год. 2-ій пополудні, пересунені в літньому часі на год. 7-му вечора.
Рівночасно подається до відома, що з днем 16-го травня ц.р. буде змінений порядок самої передачі, а саме:
год. 7-ма — до год. 7:30 — передача англійською мовою
год. 7:30 — до год. 8:00 — передача українською мовою
год. 8:00 — до год. 8:15 — передача для дітей і молоді українською мовою.
Український Радіокомітет в Сиракюзах.

Увага! Байон і околиця! Увага!
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ, 16-ий ВІДДІЛ в БАЙОНІ, Н. ДЖ.
— влаштовує —
в суботу, 22-го травня 1954 р.
В ЗАЛІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
33-35 Вест 19 вулиця, Байон, Н. Дж.
ВЕСНЯНУ ЗАБАВУ
До танців приграватиме першорядна оркестра РОС БІНЕРТ у повному складі.
В часі забави до диспозиції Шановних Гостей кухня із смачними та добірними перекусками.
Початок: 8. година вечора. Вступ: 1. доляра.
УПРАВА.

✠
Служба Божа та Панахида
за спокій душі
бл. п. інж. ЮЛІЯНА МУДРАКА
відправиться
В НЕДІЛЮ, 23-го ТРАВНЯ 1954 Р.
о год. 11-ій перед полуднем в долішній Каплиці Церкви св. Юрія в Ню Йорку при 7-ій вул.

Шановні Громадяни: Передплачуйте єдиний в ЗДА журнал літератури, науки, мистецтва, критики і громадського життя
„КИЇВ"
який приносить цікаві статті з різних ділянок українського життя. — Річна передплата $3.50. — Адреса:
"KYIW", 838 N. 7th St., Philadelphia 23, Pa.

ТАРЗАН, ч. 3280. Виклик усу нення.

— Це, вказала Немона, Белтар — найлютший і найдикіший з усіх моїх гончих левів. Будьте обережні, Тарзане. Якщо ви пробуватимете втікати, Белтар вислідить вас і розірве!

— Він сильний, і може бути небезпечно з ним зустрінутися, — завважав Тарзан. — Щоб ви ніколи не зустрічалися з Белтаром на відкритому місці!

Тим часом в помешканні Ерота, що було над мешканням Гемнона, секретно зустрілися Ерот і Томос.

— Немонине засліплення Тарзаном небезпечне для нас, — прорічав Томос. — Він мусить згинути.